

BIBÓ ISTVÁN LEVELEZÉSE BIERBAUER (BORBÍRÓ) VIRGILNÉVEL ÉS CSALÁDJÁVAL (I)

Bierbauer (Borbíró) Virgelné Graul Adrienn (1896–1973) Bibó István nagynénje, Bibó István édesanyjának, Graul Irénnek (1889–1979) a húga volt. A 20-as évek elején ment férjhez Bierbauer Virgilhez (1893–1956), a kiváló építészhez és szervezőhöz, aki amellet, hogy a modern építészet híve és gyakorló alkotója volt, egyúttal a magyar klasszicista és a népi építészet úttörő kutatója. Graul Adrienn, aki egy évet töltött érettségije után a nagybányai festőiskolában, kiválóan rajzolt és festett, de saját művészi ambícióit önzetlenül, hűségesen és haláláig alárendelte családjának és férje hivatásának, és nem futott be művészi pályát. Soha nem adta jelét annak, hogy ettől szenvedett volna; s őszintén és minden kisebbségi érzés nélkül hódolt azoknak, akikben felfedezte a tehetség-műveltség-tisztetség szentháromságának jelenlétét. S rá is érvényes az a mondat, amellyel Bibó István jellemezte édesanyját, Graul Adrienn nővérét: „...az a generáció volt, amelyiknek... Tolsztoj volt az uralkodó csillagzata.”

Rokoni, szinte testvéri viszonya Bibó Istvánnal a 20-as évek végétől alakult tartós szellemi kapcsolattá. Id. Bibó Istvánnak a szegedi egyetemi könyvtár igazgatójává történt kinevezése következtében a Bibó család 1925-ben Szegedre költözött, s ekkor kezdődött a korábban Budán egymáshoz közel lakó két család között az intenzív levelezés; kezdetben a testvér-feleségek, majd a gyerekek és nagynénik, valamint az unokatestvérek között is. Az 1929-ben érettségizett Bibó István szegedi egyetemi éveit alatt rövidebb-hosszabb budapesti tartózkodásai alkalmával vagy külföldre útutazóban, később budapesti gyakornoki ideje alatt mindig Bierbaueréknél szállt meg, s erősen hatott rá annak az élénk szellemű

baráti és szakmai körnek az atmoszférája, amely a Bierbauer házaspárt körülvette.

Levelezésük a 30-as években vált különösen intenzívvé, amikor Bibó István külföldi útjaihoz sok segítséget is kapott Bierbaueréktől, nemcsak olvasmányok, jó tanácsok és praktikus eligazítások formájában, hanem barátokhoz, ismerősökhöz, támaszpont-emberekhez szóló ajánlások által is; s mindennek mozzogatója Bierbaueré volt, aki keresztanyai minőségében a budapesti pótanya szerepét is betöltötte a Szegeden lakó édesanya mellett. Bibó István haláláig emlegette Bierbaueréknak a 30-as években már hosszabb ideje Franciaországban élő barátját, Marsovszky Miklóst, akitől nemcsak Párizs-ismereteket, hanem franciás műveltséget és életstílust is lehetett tanulni. S mindaz a gyakorlati és szellemi segítség, amellyel Bierbauerék a fiatal Bibó Istvánt támogatták, tovább működött az 50-es években és később is: Bibó István börtönevei alatt gyermekei (e sorok írója és húga) kisiskolásként és gimnazistaként hetente legalább egyszer „Adri (Adi) néninél” ebédeltek, és ott is tanultak, mialatt édesanyjuk – egyszerre tanítva egy technikum nappali és esti tagozatán – egész napját a munkahelyén töltötte. S ha kiskamaszként tapasztalták is azt, amit a csípős nyelvű Sárközi Márta, a számukra szintén felejthetetlen Márta néni így fejezett ki: „Adri kibírhatatlanul művelt”, szüleik példáját követve ők is hálával és szeretettel emlékeznek rá.

Bibó István (ifj.)

A levelek Bibó István, illetve Bierbauer (Borbíró) Virgelné hagyatékában maradtak fenn. Szövegeiket az egyéni jellegzetességeket megőrizve a mai helyesírásához igazítottuk. – A szerk.

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

[Néhány hete született kisfiának, Tamásnak a nevében, szándékosan ákombákomosított, pacás írással, mintha egy írni tanuló kigyerek írta volna. Az alábbi leírás interpunkció- és betűhív.]

Budapest, 1923 aug 2

Kedves Pisti!

Keresztanyám leveléből értesültem, hogy Te a Nyavalyások Nyápicok és Étvágytalanok Nemzeti Egyesületének ügyvezető alelnöki állását elvállaltad. – Férfiúi egyenes jellemem nem engedi hogy meggyőződésemet bármikor be ne valljam, még akkor is, ha változtattam rajta. Így tehát arra az esetre ha bármiféle együttműködésre számitanál, tudatom Veled, hogy én a fent nevezett egyesületből már kiléptem és annak meddő irányzatával semmiféle közösséget nem vállalok. Sőt, hogy teljes szakításomat kellőképpen dokumentáljam tegnaptól mára 4,16 ra fölhíztam. A köztünk lévő korkülönbség nem engedi hogy tanácsot adjak Neked, ezért inkább csak rokoni szeretettel arra kérek, hogy tarts velem és lépj be Te is, egyelőre csak póttagnak a „Piros Pozsgás, Púfok és Poczakosok Országos Szövetségébe”. Én még csak egy hete működöm ott, de mondhatom, nagyon meg vagyok elégedve. – Egyébként közelgő születésnapod alkalmából én is minden jót és sok szép ajándékot kívánok. – Szívből ölel szerető unokaöcséd

Tomi

Ne haragudj kérlek hogy egy kicsit görbén írok de elvesztettem a sorvezetőmet.

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

[Születésnapra írt levélként vagy egy Bibó Irén által írt születésnapos levél mellékleteként, 1929 augusztusában, dátum nélkül Bibó Istvánnak, aki vesegyulladás miatt az egész nyarat ágyban fekvő betegként töltötte.]

AD PISTIM

Távol a város zord zsvajjától,
A zuhogó Mürr habjai mellől
Ószinte szívből szálljanak Hozzád
Hő ohajtásink!

Vajh, adná az ég a jövődőben
Volnál már talpon, állnál már lábon
Hogy ne mennének im veszendőbe
Ifju erőid!

Addig is Drágám, mi azt kívánjuk
Hízzanak tovább is orcáid szépen,
Vállpárnácskáid kis dunyhaképen,
S ha az egyik ágyban már nem leled helyed,
Tetess magad mellé még egy fekvőhelyet!

Rólunk pedig hallod ne feledkezzél meg,
Ágyban fekvé írnod pláne könnyen lehet!
Eddig még nem láttunk írásodból semmit.
Ölelve csókol Tommix and Inke
És Adi néni!

[Erre a levélre Bibó István hasonló verses levéllel válaszolt, amelyet Borbíró Virgilné 37 évvel később névnapi ajándékkul Bibó Istvánnak küldött el rövid levél kíséretében – „Boriskának sok szeretettel 1966. dec. 4., Adri” –, és a vers végére rájegyezte: „Érkezett Kindbergbe 1929. aug. közepén, születésnapj levelünk válaszáéppen.”]

PISTII EPISTOLARUM LIBER PRIMUS

1. Ad tantem hugamque suam

Ágyba szállottam, bevonom vitorlám,
Fürdőkád viharit nemesen kiálltam.
Sok barokk székláb közepette botoltam,
Míg ideértem.

Sulyos gondok emésztik a szívemet itten;
Versbe viszonzani kell verses gratulálást
S műértő füleket döcögő rimeléssel
Sérteni nem jó!

Ámde te, Múza, ki auctorainkat ihletted
S „versmérték” ürügyén kibuvót lelhetnek
Nálad a rossz rimelők meg a fűzfapoéták,
Engem ihelj te!

Hálásan köszönöm legelőször a verset,
Oly jó kedvre derített bus nyoszolyámon,
Szinte, ahogy nagyon megörültem az Inke
Víg levelének.

Ámde attól engem csak mentsen az Isten,
Hogy beteljen a sok rosszmájú kívánság,
Mellyel engemet elláttak gonoszúl nagy
Bőkezűséggel.

Járja-e azt kívánni nekem: fokozódjék
Termetemen tovább is a zsírlerekódás,
Hogy vele majd odafönn froclizzon az álnok
Vergiliusz bá'!

Járja-e egy nyomorult ágybanfeküvőnek
Két ágyat hájának alája kivánni?
Hisz' abból neki egy is sok s mindet po-
Kolba kívánja!

Már ellenben a többi ohajtást forró
Hálával fogadom s köszönettel adózom
Bár ne maradna sokáig a szabadulásom
Jámbor ohajtás!

Ezzel zárom is hosszúra nyult levelecském,
Melybe sok ostobaságot összeföcsögtem.
Vajjon nem jó volna tovább is ekép vers-
Ben leveleznünk?

Igy, ha egy új jégkor e világot elönti
S sorra mind ledőlnek a házak a Zárda
Uccán s semmi se lesz a Leszámoló, csak
Ásatag emlék;

Akkor majd néhány ezer év múltával
Kiásnák levelink s csudamódra becsülnek
S így modern létünkre is lenne belőlünk
Klasszikus ókor!

Ekkép állítnánk fércnél maradandóbb
Emlékünk s majd sok nebuló szavainkon
Nyög s mibelőlünk fog kérdezni az érett-
Ségin az elnök...
(Félre ne értsék!)

Látom, már nem akar e sok lotyogásnak
Vége szakadni! Tehát még egyszer szívből
Minden jót köszönök s a viszontlátásig
Sok pusztit küldök!

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

1929. okt. 3.

Kedves Pistikém!

Napok óta akarok már írni Neked, de mindig csak halogattam, mert magam sem tudom, mire, de folyton vártam valamire. Egy kicsit azt is reméltem, hogy talán lejutok Hozzátok, szó volt valami autós bácsiról, aki levitt volna – de minthogy az is végleg elhallgatott, hát most mégis csak ilyen esetlen és cammogós módon gratulálok Neked, Pistikém a fényes érettségi eredményhez és még inkább felgyógyulásodhoz. Mindkettőt nagyon megér-

demeltem, Pistikém, és én sok szeretetteljes és büszke keresztmamai cuppanós puszikat küldök Neked ez alkalomból. A már egyszer kilátásba helyezett 100 p. rendelkezésedre áll, de mivel a nyár ilyen szomorúan múlt el fölöttem, s még most is vigyáznod kell magadra, úgy gondolom, hogy legokosabb lesz, ha tavaszig nálunk hagyod utazási alapként letétben – talán meg is szaporodik addigra –, s akkor mégis sikerül elruccannod valamerre világot látni. Ha azonban másképp akarsz disponálni felőle, csak írd meg őszintén. – Mi szép csendesen éldegélünk, mióta megjöttünk, Virgil bácsi és a gyerekek viruló náthának örvidenek, nekem pedig sokat fáj a szemem mostanában, ami igen elszomorító, mert este nem tudok olvasni – s ha össze tudom szedni magamat, ma el is megyek orvoshoz, hogy tudjam, hogy valami múló baj-e, vagy talán okuláréra van szükségem. Tomi vígan jár iskolába, nagyon jól tesz neki a társas élet, az elfoglaltság, a zsebpénz s egyéb nagyfiús izgalmak. Miki azalatt itthon élvezi az egyeduralmat, Tominak minden játékát tönkreteszi, miközben a legkedvesebb hangján azt mondogatja: „nicht angreifen, nur nicht angreifen!” – Adjatok hírt minél előbb, Pistikém, mi van a Ti felutazásotokkal?! Mindnégyeteket sok szeretettel

ölel
Adi nénéd

Bierbauer (Borbíró) Virgil – Bibó Istvánnak

*[Képeslap dátum nélkül, a postapecsét 930,
a hónap első betűje talán J(úlius?)]*

Kedves onokaöcsém!

Vettem b. kártháddhat 609 öl magasságból (1 öl = 1896 mm), s örvidethes todomásomra szógál, hogy az ety oly köscher hely mámilebent, tátilebent ödvözlöm s maradok hived

V

Címzés: Allerhochwohlge
???stenen Herren
der Lage(?) und Schöpfung
Stephanos BIBÓ junior
studioso in
Aspang N.Öe.
Auf der Hauptstrasse 7

[A lap képes oldalán fénykép: 8-10 szürkemarha fajtájú bika gatyás, bő inges pásztorral alföldi tájban, a kép tetején valószínűleg B. V. írásával, inkább tussal, mint tintával:]

„Mi van azon sirnivaló, hogy a gúlya béget a grand caféban?” Szabócska Jezabel
Nü?

Alatta a bikák szarvainak végére gombocskák rajzolva és odáírva:

„Hogy fel ne ökleljen a ménés.”]

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgilnének

[Dátum nélkül, Aspang, talán 1930 nyarán]

Kedves Adi néni!

Megkaptam vörös-sárga-zöld lobogót lengető levelét, és kénytelen vagyok fehér zászlómmal csúfosan visszavonulni. Sajnos a fehérvész hadaknak még tetemes tartalékjaik vannak, és egy hétig még várni kell az ellenoffenzívával. Különben a múlt hét végén pár napra áttértem a Miki termelési módszerére, és mondhatom, nem sok örömöm volt benne!

Ez az Aspang egyáltalán nem rossz hely; végeredményben privát pech az, hogy annyit esik az eső idén Ausztriában. Ha volna fürdés, senki sem sírna gavallérok és hölgyek után, legfeljebb én, aki nem fürödhetek. Így ellenben, a sok eső miatt nagyon elkelne egy kis társaság, értve társaság alatt 5-6 fiatal valakit; ez elsősorban szerencse dolga. Itt van 3-4 lány, de egyetlenegy fiú sem. A lányok pedig részben csak egy leeresztett nyári nívónak felelnek meg, s Inke nem hajlandó nyári nívóval dolgozni, mint én. Az egyetlen lány, akivel jóban van, holnapután megy. Így hát a fürdéstől várjuk a vizsgasztalást.

Fehérjeim renitenskedéseit, remélem, egy héten belül kikúrálom. Most rengeteget olvasok, s nagyon hálás volnék, ha Adi néni elküldené a mikrobás könyvet; nem mérültem el még annyira a jogi tudományokba, hogy szívesen ne venném a fentvezett könyv birtokjogának ideiglenes rám ruházását, hogy rajta a használat személyes szolgálmat gyakorolhassam.

Adi néni Virgil bácsival és a gyerekekkel együtt sokszor csókolva

maradok szerető unokaöccse
Pisti

Inke – Bibó Irén (1913–1971), Bibó István húga.

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgilnének

[Dátum nélkül, Bécs, valószínűleg 1931. augusztus eleje]

Kedves Adi néni!

Azt hiszem, hogy éppen végszóra ér ez a levél Admontba, sőt ha esetleg már elutaztak onnan, akkor lehet, hogy hamarabb találkozunk mi Adi néniével, mint ez a levél.

Július közepén lezártam első számú bécsi bumlizásomat. Sok mindent láttam, még többet halasztottam szeptemberre; sok mindent tanultam, de még sokkal többet halasztottam szeptemberre. Szeptemberben ugyanis a Kollégium egész lakossága 6 ember lesz, júliusban ellenben kb. 70 volt, köztük vmi 18-20 lány, mely két szám hányadosa sok nemes vetélkedést, sok ádáz küzdelmet és sok keserves tragédiát foglal magában. A kollégiumban élénk társasági élet folyt, és mindenki szorgalmasan gyakorolta magát a magyar nyelvű társalgásban. Mindazonáltal minden kísértéssel szemben meglehetősen állhatatosan vigyáztam a vesémre: előfordult egyszer Mödlingben, ahol egy szegedi filozoptrixxel és még egy vesegyulladásos kollégával voltam, hogy míg a hölgy kedé-

lyesen sörözött, addig két lovagja málnaszörp mellett dorbézolt. Néha azonban előfordult, hogy a 6 éves elvi és 2 éves dietetikus absztinencia néminemű reakciót váltott ki. Egyébként a bécsi tartózkodás végén, mikor pénzügyi zavarok jelentkeztek, már emiatt is kénytelen voltam spórolni, és a drága málnaszörp helyett adott esetben egy pohár sört ittam fele áron. Mindeme szörnyűségek erkölcsi és anyagi háttere bizonyos 45 Schilling volt, amit közvetlen Bécsbe utazásom előtt szereztem össze jogfilozófiai jegyzetírásból, s ami teljesen kívül esett a családi elszámoláson. Anyunak küldtem a kapott pénzről egy pontos és szép számadást, amelyet a 45 Schillinggel korrigáltam elől és hátul. Benne van pl., hogy: Präter 5.50, de az nincs benne, hogy ez nekem a további elszámolások során kétszer annyiba került. Benne van az Opera, de nincs benne az utána való bumlizás: általában inkább a „jöttünk-mentünk” tételek, mint az „ettünk-ittunk” tételek. A 45 Sch-es rendelkezési alap utolsó foszlányait egy szomorú 6 Sch. tétel vitte el, melynek igen keserves története van. A fent említett filozoptrix I. számú udvarlójának egy ajándékra revánsképpen venni akart valami finom felfújt üvegtárgyat, amilyenek a Kärntnerstrassén láthatók. Elvitt engem, hogy segítsek választani. Megállapodtunk, hogy vagy egy gólyát (nőorvos volt az illető), vagy egy majmot (!?) veszünk. Válogatás közben azután szerencsésen leejtettem egy 12 Schillinges üvegtárgyat, amelyik nem volt odaragasztva, csak egy kis tálcan állott. A kárt csak én csináltam, de a költségeket lojálisan megosztottuk: a kollegina lealkudott 6 Schillinget, én pedig kifizettem 6-ot. Ahová a többi pénzt költöttem, azt Anyu nem tudná megérteni: ezt, ezt nem tudná megbocsátani, mert ilyennek rendes emberrel nem szabad előfordulnia. Különben ez az egész rendelkezési alap nem más, mint a romlás kezdete. Igaz ugyan, hogy 45 Schilling egy hónapra elosztva még távolról sem hozza ki egy könnyelmű és komolytalan ember költségeit; igaz, hogy a bódító szerek közt a málnaszörp és a sör a cocktaillal vagy a kokainnal nemigen versenyezhetnek; s az is bizonyos, hogy Bécsben rosszabb helyek is vannak, mint a laxenburgi vendéglő vagy a Theaterkeller vagy a Prater; de mindezek már csak kvantitatív különbségek. Az az ifjú, aki szigorú mamája tudta nélkül elkölt sage und schreibe 45 Schillinget – o tempores, o mora –, egy óriás szakadéknyi távolságra van attól, aki antialkoholista elveit egy likőrös cukor erejéig sem hajlandó megszegni; ellenben csak mennyiségileg különbözik attól, aki egy 20 ezer Pengő váltóra kedves papája nevét hamisítja.

Bécsben sok minden szépet láttam és még többet elmulasztottam. Az Operában voltam háromszor: kétszer a Jeritzával, egyszer egy Paalen nevű énekesnővel: a Jeritza jobban játszott, a másik jobban énekelt. Nem volt súlyos zene, amit hallottam, de ez volt az első alkalmam az operák terén, hogy zavartalan zenei élményben volt részem: zenekar, kórus, mellékszereplők mind elsőrangúak, és az énekesnők terjedelme sem kényszeríti az embert arra, hogy behunyt szemmel hallgassa az előadást, mint Pesten. A képtárak közül csak a Kunsthistorisches Museumot láttam, annak is csak a flamand részét. A flamand hústömegek nagyon emlékeztettek az osztrákokra, és azt hiszem, egyébként is van valami lelki rokonság közöttük. Láttam még a Rembrandt-szobát és a velenceieket: ezek voltak a legszebbek.

Legújabb terveink szerint 15-18-ika körül hazamegyünk Pestre, a Szent István-napot ott töltjük Inkével. Inke valószínűleg a Molnáréknál lesz az új villában, én pedig ott, ahol befogadnak, vagy Bierbaueréknél, vagy Grauléknél. Csak azt nem tudom, mit fognak szólni Molnárék némi hívságos világi programokhoz, amelyek nemigen fognak egyezni a gyakori bibliaórák szellemével.

Bocsánatot kérek ezért a némileg olvashatatlan levélért! A viszontlátásig sokszor csókolom Adi nénit és a gyerekeket, és ha a tervezett 10-ikei elutazás eltolódik, akkor nagyon hálásak volnánk egy admonti beszámolóért.

Sok csók és ölelés

Pistitől

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak és Bibó Irénnek

Bpest, 1931. VIII. 12.

Édes Pistikém és Inkém!

Utánam küldve, ma kaptam meg vaskos leveleteket – ami igazán vaskos könnyekig meghatott. Úgy terjedelménél, mint őszinteségénél fogva. Édes nagy gyerkőckéim – bárcsak egy időre én lehetnék a mamátok – milyen jó barátok lennénk mi hárman – és legalább szegény Anyu is kifújhatná magát azalatt, az állandóan ránehezülő gondoktól. Bizony, ha úgy tehetném, mint Kvannon (ezt Pisti bizonyosan fogja ismerni), nekem is 11 fejem nőhetne az emberi bajok fölötti búslakodástól, s akkor 10-et mindjárt nektek szánnék! De így ezzel az eggyel nem győzöm jobban – így is nagy diplomáciai ravaszság kell ahhoz, hogy a 3 féltékeny férfiúnak egyformán tegyek eleget. – De ha mamai minőségben nem is lehetek egészen mellettetek – mint keresztmamátok, meg kell hogy vigasztaljam – főleg Inkét, hogy én is 18-20 éves koromban voltam a legöregebb, mondhatnám, hogy: vén, bús és életunt voltam, és biztosra vettem – éppúgy, mint Te, Inke –, hogy én annyi handicappal indultam az életbe, hogy ezt már úgyszemint lehet helyrehozni, s ehhez mérten reménytelennek és vigasztalannak láttam az egész világot. Talán az egészségemmel kevesebb bajom volt – vagy legalábbis kevesebbet törődtek velem – hál' istennek –, de viszont az otthoni viszonyok sokkal, de sokkal rosszabbak voltak, mint Tinálatok, ahol inkább a szeretetnek a túlzott mértéke okoz néha bajokat. Azután gondold meg, hogy amikor én annyi idős voltam, mint Te – kitört a háború, és 4 szörnyű esztendő nehezedett a világra. Akkor nem az okozott nehézséget, hogy ki lehet-e jönni a havi fizetésből, hanem hogy egyáltalán lehet-e még, érdemes-e még élni, mikor a valamit érő fiatalság halomra pusztul – az otthonmaradottak pedig kétségbeesett erőfeszítéssel is alig tudják megszerezni a legszükségesebbet. A kommün alatt például 3 db kalarábéért 2 óráig álltam sorba, hogy valami ennivalót vihessek be Gizella nagymamának, aki operált szemmel feküdt a klinikán, Anyu egy nagy János utcai szanatóriumban, Te pedig nálam szemárköhögősen. Emlékszel még rá? – Idén Admontban sokszor eszembe jutott – éppúgy kirókáztál mindent éjjelenként, mint Tomi és Miki. Csakhogy akkor még az is megnehezítette a dolgot, hogy honnan szerezzek Neked újabb muniációt a további rohamokhoz?! – És közben tanítottam, és vizsgáztattam – és rengeteget olvastam, magam sem tudom már, hogy honnan vettem hozzá az erőt. Bizony el is hagyott néha! Még most is emlékszem sok nagy testi és lelki összeroppanásomra, amikor levetkőzni sem volt erőm, hanem ruhástul riadtam fel agyonverten az ágyam mellett kuporodva. Irénkém! Próbáld meg egy kicsit beleélni magadat az én akkori helyzetembe! – Mondd, mit várhattam én akkor az élettől? – Nincsen-e sokkal, de sokkal több okod Neked arra, hogy boldogan és bizakodóan nézzél előre – mikor még minden lehetőség nyitva áll előtted! – Az, hogy az én életem ezután jóra fordult, részben véletlen szerencse dolga, másrészt talán annak a következménye, hogy én mindent, de

mindent egészen csináltam. A nehézségeket és szenvedéseket is egészen – végig! Ha visszatántorodtam volna, bizonyára sohasem jutottam volna el odáig, ahol most vagyok. És innen van az, hogy 18 éves koromban voltam a legvénebb – azóta minden évvel csak fiatalabb! – Most már átrágtam magam a kásahegyen – és világosan látom az utamat, mert hál’ istennek mifelénk mindig süt a nap. De édes Irénkém, ha Te úgy érzed, hogy már egészséges vagy, akkor hogy beszélhetsz „unalom”-ról?! – Belemagyarázott betegségről s egyebekről?! – Hiszen Neked annyi dolgod van, hogy ha valaki, hát Te nem érsz rá unatkozni! – Ha egészséges vagy, hát miért nem fekszel neki az elmaradt tanulmányaidnak – (nem mintha az olyan nagyon fontos volna – inkább csak, hogy túl légy már rajta!) a sok elmaradt olvasmánynak (Úristen, mennyit olvastam én már a Te korodban!) – és egy jól beosztott, intenzív szellemi munka mellett mily hamar visszatérne az önbizalmod és a jókedved. Hidd el, az unalom magvát mindenki saját maga hordja magában. Abban a pillanatban, ha valami igazán érdekel az életben – már a legprimitívebb embereket sem találod unalmasnak – mindegyikben akad valami mulatságos. És különben is! Nem vagy rájuk utalva! Hiszen Neked megvan a Magad kis külön birodalmod, ahova úgyszólván senki sem tud követni – az emberek csak itt-ott kis megpihenésre kellenek –, s nem tőlük várod a szórakozást, úgy, mint eddig – s abban a pillanatban, ha nem vársz tőlük ennél többet, meglátod, önkéntelenül is biztosabban és könnyedebben lépsz fel velük szemben. Próbáld meg egyszer bátran és okosan végiggondolni a dolgaidat – úgy, amint azt egészen helyesen megkísérelted! De nem derékba törni a gondolatokat avval, hogy „nem tudom, mi lesz” – hanem bátran szembeszállni avval a kérdéssel, hogy „mihez is volna a legnagyobb kedvem?” – Mert a táncolást, remélem, Te sem tekinted önálló életcélnak, hanem egy igen kellemes pihentető szórakozásnak! Szóval édes kis Inkém, remélem, hogy a jövő esztendőtid vidáman és zökkenő nélkül éled át – sok ostoba vizsgát lerázol a nyakadról – mint valami szükséges rosszat, avval a meggondolással, hogy senki sem várja tőled, hogy tiszta egyes légy – viszont ha olyan nagy tökfilkók átmentek már – hát csak nem fogsz izgulni egy-két ostoba kérdés miatt, amire Te bizonyára jobban tudsz felelni, ha összeszeded magad, mint azok a tökfilkók!

Anyuék most kint vannak a Hűvösvölgyben egy év. vagy ref. üdülőotthonban. Addig maradnak ott, amíg Ti megjöttök – azután apunak Szegeden lesz dolga –, Te, Irénkém, Molnárékhoz vagy híva – Pistikém, Te pedig idejössz fel mihozzánk. Most aug. végéig nincsenek itthon az öregek, s akkor a padlásszobát kellemetlenségek nélkül, könnyen megkaphatom. De azért remélem, hogy Inkével is sokat leszünk együtt. Most szombaton jön egy nagyon szimpatikus új kisasszony, Vera néni ajánlására – azután majd inkább fölszabadulok. Admontban egész idő alatt rémes volt – a gyerekek köhögtek és rókáztak –, most, mióta megjöttünk, kezdenek lassan rendbe jönni. Pistikém, ha még oda megírtad volna a címedet, 20 Sch-gel emlékeztem volna meg legszebb születésnapodról. Így most innen nem bírom küldeni a zárlat miatt – tehát majd más formában és személyesen fogom átadni sok nagyon jó kívánság előzetes kíséretében.

Addig is szívből ölel mindkettőtöket Adi nénétek.

Megérkezést kérem pontosan jelezni. Anyuék címe: Fébe üdülő, Hidegkúti út 123/a.

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

Bpest, 1931. IX. 15.

Kedves Pistikém!

Köszönöm kedves hosszú leveledet – közben, remélem, már megkaptad a csomagot és a kártyámat. Mostanában nagyon sok házi dolgom volt – de ettől eltekintve is eléggé deprimált voltam. Anyutól jött végre levél – de éppen ez szomorított úgy el. Napról napra halasztom a választ, mert ha őszintén írnék – pedig én oly nehezen tudok másképp –, bizonyára csak megbántanám. Vagy azt mondaná, hogy szeretet – és megértés nélkül bírálom a dolgokat – vagy pedig ha belátná, hogy ő mennyire hibás, akkor meg mértéken felül elkeseredne – és vádolná magát jobban, mint kellene. Majd ha visszatérőben megállsz itt nálunk, Pistikém, beszélünk majd erről komolyan, bár Te sokkal fiatalabb vagy annál, hogy az egyetlen legyél a családban, akivel komolyan és értelmesen lehessen beszélni. Már ti. úgy értem, hogy szívesebben beszélnek Veled vidámabb dolgokról. Általában nehezen mérik már manapság a vidámságot. Igazán némi heroizmus kell hozzá, hogy az ember még jóízűen nevetni is tudjon. Alig ocsúdott fel az ember a rémes vonatmerénylet után, jött az osztrák lázadások híre – szerencsére nem volt olyan komoly, mint amilyennek látszott. De én már olyan kétségbeesett vagyok, ha forradalomról és egyéb szörnyűségekről hallok, hogy csak az öreg Kohn mondása jut eszembe, aki hasonló rémhírek hallatára kijelentette, hogy: „Mein Bedarf an Weltgeschichte ist bereits gedeckt!”

Szervusz, kedves jó Pistikém! Használd és élvezd ki jól az idődet, mert ki tudja, mikor kerülsz ki újra! És eztán adjál újra életjelt nagyon

szerető

Adi nénédnek

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgilnének

[Dátum nélkül, Bécs, valószínűleg 1931. szeptember]

Kedves Adi néni!

Ne haragudjék, hogy ilyen későn referálok a csomag megérkezéséről; nagyon jó hasznát veszem mégis, mert körülbelül október első hetéig itt maradok. Az idő szörnyű, kétségbeejtő, de a dologgal még nem vagyok készen. Ez a szörnyű szeptember körülbelül azt jelenti, hogy hosszú tél lesz: bizony nem tudom, hogy a hazai viszonyok között mi lesz majd ennek az eredménye. Azt mondta itt valaki, hogy a forradalmak mindig január–márciusban szoktak kitörni. Igaz ugyan, hogy a nagy francia májusban kezdődött, a júliusi meg júliusban (érdekes!), a világháború utáni meg októberben, de ez mind elég sovány vizsgatolás.

Szeptember első felében sokfelé voltam: Molnár Bandival együtt leróttam a Burgot, a kapucinusokat és Schönbrunnat. Az ember nem hagyja el ezeket, de mindig valami mástól kapott lökés kell, hogy nekidurálja magát az ember. Igaz ugyan, hogy ez tulajdonképpen mindennel így van. Egészen mostanáig itt volt Krélnyay Ede, pesti pszichotechnikus, Müller Pál jól ismeri Berlinből; vele együtt voltunk mindenütt: ezt a levelet is ő fogja feladni Pesten. Az utóbbi időben sok hasonló spórolástechnikai ötlettel mulattattuk egymást: most azonban a melegedési ötletek vannak virágjában, mert fűtésről szó sincsen. De azért megfázásról sincs szó: ha fázik a kezünk, a villanykörtén melegítjük, és Petőfi példáját idézzük, aki kemény tében a pipája mellett melegedett. Ezeket

nehogy megírja Adi néni Anyunak, mert ő biztos megijedne, és elküldené a télikabátomat meg egy villanyfűzőt, és akkor törhetném a fejemet, hogy hogy vigyem haza őket. Azt viszont el kell ismernem, hogy az átmeneti kabát, amit Anyu még két hete küldött, s amin akkor humorizáltam is, most igen jó szolgálátokat tesz.

Krélnayval együtt voltunk a Gesellschaft und Wirtschaftsmuseumban: nagyon sok érdekes dolog volt ott, részben már ismertek, egy kis propagandával megfűszerezve. Krélnayn keresztül akartam a Neubau-Führunghoz is kedvezményt szerezni, de kistült, hogy ami nekem 5.50 S, az neki 4.50: így megmégelődünk, s gyalog néztünk végig vagy négy csoportot. Krélnay ti. szociálpolitikával is foglalkozik. Láttam a Karl Marx-Hofot, Landleibent, a Kagranit és a Währingit: nem tudom, ilyen névről ismeri-e őket Adi néni. Nagy-nagy irigységgel néztem végig őket; a hibáik mellett is toronymagasságban állanak afelett, ami nálunk ezen a téren van, építészeti és szociális szempontból egyaránt.

Voltam a Liechtensteini múzeumban a rengeteg flamand között, és voltunk a Belvederében is két turnusban. A barokkmúzeum szép, a XIX. századi elég nagy: a modern nem veszélyesen gazdag. És valahogy a modernségük sem esett nekem kézhez: mindig a franciák gomolyogtak a fejemben, és mellettük a németek olyan nehézcsizmájúaknak, olyan kiagyaltaknak érződtek. Egyébként mind a két képtárban elvből katalógus nélkül mászkáltam. Rájöttem, hogy a katalógus vagy azoknak kell, akiknek a legfontosabb a képen levő történet, amin valamivel csak túl vagyok, vagy azoknak, akiknek minden kép személyes ismerősük, amitől távol vagyok. Így azután mindig kiböngésztem a szignatúrát, a címét pedig nem volt nehéz kisütni. Emlékszem, a Kunsthistorischesben mennyit mulattunk azon, hogy kiböngészünk nagy alaposan a katalógusban, hogy 2 vén + 1 akt = „Zsuzsanna a fürdőben”. Kedvem lenne egy olyan Allgemeine Führert szerkeszteni, amit minden múzeumra lehessen alkalmazni, pl.

1 férfi + 3 akt =	„Páris ítélete”
1 férfi + 9 akt =	„Apolló és a Múzsák”
1 gyerek + 1 akt =	„Vénusz és Ámor”
1 férfi + 1 akt =	„Mars és Vénusz”
2 gyerek =	„Edwárd gyermekei”
3 gyalogos =	„3 testőr”
4 lovas =	„Apokalipszis”
1 csókolódzó pár sötétben =	„Romeo és Júlia
” ” világosban =	„Hektor és Andromache”
1 halott reverendában =	„Becket Tamás”
1 halott spanyolgallérban =	„Don Carlos”
1 halott landsknechtsizmában =	„Wallenstein”
1 király + 1 levágandó kisgyerek =	„Salamon”
1 ” + sok ” ” =	„Heródes”
	és így tovább.

Anyu leírta Inke vizsga előtti esetét: annyi biztos, hogy az Inke egész idei nyavalygása és hezitálása mögött a Fröhlichné kisgyereke áll, aki miatt tényleg slendriánul volt elkészülve számtanból. Néha magamnak is szemrehányást teszek, hogy nyáron miért nem próbáltam forszírozni: de a nyári tanulás mindig a legreménytelenebb dolog. Csak mindez még mindig nem okolja meg azt, hogy az igazgatón meg mindenkin keresztül

vizsgaellenes hangulatot csináljanak már előre! Úgy veszem ki, hogy most találtak egy jó számtantanárt, úgyhogy talán így visszazökken Inke a rendes kerékvágásba.

Hazamenet szeretnék megállani Pesten két-három napra: kérem Adi nénit, írja meg, ha vmi miatt véletlenül nem lehetne. Azután megyek haza, mert már nagyon várnak.

Virgil bácsit és a gyerekeket nagyon soxor csókolom.

Adri nénit öleli, csókolja

szerető unokaöccse

Pisti

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

Bpest, 1931. szept. 30.

Kedves Pistikém!

Örömmel olvastuk jókedvű leveledet – katalógustervezetednek kitörő sikere volt, valószínűleg ha megcsinálnád, akkor is nagy sikert aratnál vele. Bármikor jössz, Pistikém, mindig szívesen látunk. Most már lent foglak elhelyezni minálunk – és a szobámat nagyon szívesen átadom. Semmi lelki felfordulásod ne legyen miatta, mert Virgil szívesen befogad engem arra az időre. Most nagyon szomorú és levert vagyok, mert ma jött a szörnyű hír, hogy Rényi Ágneske kint Philadelphiában meghalt. Végre vettek maguknak egy autót, és most a Rényiné vezetett, mikor valami baleset érte őket. Ő megmenekült, de a szegény kis lány ott maradt. – Annyira sajnálom szegényeket – nem is tudok másra gondolni, mint erre a szörnyű csapásra, amit a többivel együtt megint csak el kell viselniük.

Úgy örülök, Pistikém, hogy majd mesélsz sokat bécsi élményeidről. Mi megvolnánk, csak közben mindannyian megnáthásodtunk. Gyerekek szereztek egy garathurutot – Virgil is meg én is feküdtünk egy napig, de most már jobban vagyunk. Talán az idő is megjavul egy kicsit, mert mostanáig úgy fűtöttünk, mint télen.

Isten Veled, Pistikém, írd egy kártyát, hogy tudjuk, mikor jössz, addig is mindnyájunk nevében sokszor csókol

szeretettel

Adi nénéd

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgilnének

[*Valószínűleg Szegedről*] 1933. márc. 1.

Kedves Adi néni!

Éppen most fejeztem be egy kereskedelmi jogi adagot, ahol beszédtem fejembe egy tizenhét tagú taxációt, minden egyes tételnél újabb 2 usque 6 altaxációval. Ennek hatása alatt jelen levelem célját és tartalmát a következőkben foglalom taxációba:

I. Pesti kiruccanásom alatt élvezett javak megköszönése.

II. Adi néni febr. 21-ikei születésnapjának meggratulálása.

III. Fentnevezett néni (milyen racionális ez a kifejezésmód!) március 4-ikei névnapjának meggratulálása.

Ad I. Az élvezett javakat a következő beosztásban köszönöm hálásan:

A, erkölcsi javak.

B, anyagi javak.

Ad a) Az erkölcsi javak 1) művészeti, 2) társasági, 3) szoros értelemben vett erkölcsi javakra oszlanak. Ad 1) A művészeti javak közül különösen kiemelendők az akusztikus jellegűek, elsősorban a gramofon, másodsorban a rádió élvezete; azonban felejtethetetlenek maradnak az akusztikus-vizuális jellegűek is, úgymint a Kamaraszínház és a báb-színház. Ad 2) Pro primo Adí néni társasága, pro secundo Virgil bácsi és a gyermekek társasága, pro tertio a gyermekzsúr társasága és pro nullo (vagy pro futuro) a Dalmadyék társasága. Ad 3) A szoros értelemben vett erkölcsi javak közé a buzdítások, tanácsok, szidások, megbeszélések, viták és mások megszólása tartoznak.

Ad b) Az anyagi javak felosznak 1) nyersanyagokra, 2) értékmérőként szolgáló cse-reeszközökre. Ad 1) Jogdogmatikai szempontból aránytalanul nagyobb jelentőségűek az azonnali elfogyasztásra szánt nyersanyagok, nem mellőzhetők azonban hallgatással azok sem, ahol az átvétel és az elfogyasztás időpontjai egymással nem estek össze. Ad 2) Jelentőségük csaknem felmérhetetlen, mert a budapesti gazdasági élet minden ágá-ban éreztették hatásukat. Különösen kiemelendők azok, melyek a Ritz és a Hungária gazdasági életébe folytak be, s Virgil bátyám mély gazdaságpolitikai érzékét dicsérik, amivel örök hálára kötelezte a diplomás munkanélküliek nagy csapatának egy szerény tagját.

Ad II. Nem tudom, kifejtettem-e már azt a jogelméleti teóriámat, mely szerint Adí néni éveinek számát körülbelül a Miki születésének időpontjától kezdve visszafelé kell számítani. Ennek alapján szívből gratulálok húsz-egynéhányadik születésnapjára, és kívánom, hogy éljen boldogul és vidáman a csecsemőkor legvégső határáig!

Ad III. Sokat tanakodtunk azon, hogy Adí néni melyik névnapját tartja, de végül rá-jöttünk, hogy úgysem tartja egyiket sem, és így semmi akadálya nincsen annak, hogy minden lehető alkalommal szívből kívánjuk azt, amit már II. alatt is kívántam, s amit az év minden napján kíván

szerető, jogásznak fajzott unokaöccse
Pisti

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

1933. XI. 25.

Kedves Pistikém!

Köszönöm kedves levélkédet, melyet ha nagy sokára és részletekben is írtál, mégis annak jeléül küldtél, hogy gondoltál ránk. Mi is nagyon sokat emlegetünk – Anyu váltig ígérte, hogy közkézen forgó leveledet hozzám is eljuttatja – de bizony még nem jutott el hozzám. Múltkor Árkayékkal – Dalmáékkal – voltam együtt, és ők teljes eloquenciájukkal rajongtak érted. Látod, látod, a Jutkáról így lemaradtál! – de őszintén szólva remélem, hogy ha majd egyszer választasz – más lesz a választásod. – Mi lassan kezdünk rendbe jönni – legalábbis Miki már nagyon szépen halad. A füle már nem folyik, láza nincs, étvágya és összes egyéb ügyecskéi, amik csak egy mamai szívet fölvidíthatnak, mind rendben vannak. Ellenben most Margit mamának a sok idegcsillapító, brómos orvos-ságoktól 3 seb keletkezett a fején, az egyik nagyon csúnya gennyes – és már 10 napja kötözzük, azazhogy kötözöm naponta 3 x, orvosi előírás szerint. Tekintve az ő érzékeny kedélyét, nála nem siethetek, és nem is mehetek el rögtön, mert különben is borzasztó lelki felfordulásai vannak az én igénybevételem miatt. S hogy az ápolásból ne fogyjak ki egészen, tegnapra Tomi lett maródi, és egy olyan irtózatos gyomorrontást produkált, hogy még az én erős idegeimet (?) is próbára tette. Most aztán igen kurta koszton van

a kis öreg, és nagyon bús szegény, mert a holnapi jó ebédből nem kaphat. Inkét már nagyon rég nem láttuk. Múlt szombaton volt a medikusteán, de mint Armande-tól értesültem, általában eléggé vontatott volt a hangulat. Kíváncsi volnék egészen őszintén megtudni Inkétől, hogy ő továbbra is jól érzi-e magát Lenczéknel. Nekem az az érzésem, hogy lassan, de biztosan és kölcsönösen kiábrándulnak egymásból. – Néha oly szomorú vagyok, ha arra gondolok, hogy semmi, de semmi nem jut eszembe, ami Inkének igazán, szívből örömet okozna, és nem vezetne egy újabb kiábránduláshoz. Ő magában hordozza ezt a nehézséget, és igazán nem tudom, ki vagy mi válthatná meg tőle?! Gondolod, talán egy „reiner Tor”?! Vagy egy Grállovag? Oly szomorú mindez! –

XI. 29.

Most én is úgy jártam, mint Te. Akkor megszakítottak, és csak most tudom folytatni. – Inkét egész héten vártam, de nem jött. Ma franciaórán találkoztam vele. Jól van, bőszen zongorázik, és közben elég jól néz ki. Ma este a Waldbauer-hangversenyt fogjuk együtt élvezni, s akkor a szünetben nyugodtabban tudunk majd beszélgetni is. Pistikém, milyen jó lenne, ha Veled is mehetnék valamerre egy kis jó muzsikát hallgatni. Nem is hiszed, hogy vágyódom egy kis flottabb élet után. Örökké csak itthon ülök, és varrok, és rakodok, és sebet kötözök, és legjobb esetben egy angol vagy egy olasz levelet frok Virgilnek! – Virgil bőszen dolgozik. Rendezett egy nagy kiállítást a Gellértben, aminek úgyszólván a felét az ő városrendezési térképei töltötték meg. Azután Árkay Bercivel közösen csináltak egy Stadion-tervet – a Rómaifürdő vidékére –, ami az eddigi 7-8 milliós költségvetéssel szemben 3-ból megoldható volna. Óriási nagy volt a visszhang – 2 héten át az összes lapok tele voltak vele, és az illetékes körök is nagyon érdeklődtek. Most készültek el egy nagyszabású beadvánnyal – majd meglátjuk, mi lesz belőle.

Anyu oly kedvesen hívja Mikit Szegedre – nem lehetetlen, hogy Mikulástól karácsonyig leküldöm. Borzasztó szívesen menne a kis öreg. Közben itt volt szeretett nagybátyánk Bécsből, és mikor meghallotta, hogy Te ott vagy, igen kedvesen meginvitált, hogy látogasd meg őket – és telefonálj előbb. (A kollégiumban mindenki tudja az ő számukat.)

Isten Veled, Pistikém, írj újra, ha eszedbe jutunk. Sok szeretettel ölel

Adi nénéd

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

Budapest, 1934. febr. 10.

Édes Pistikém!

Ne hidd, hogy már teljesen elfelejtettünk Téged. Nap nap óta akarok írni – de valahogy mindig olyan áldatlan állapotok uralkodtak nálunk, hogy nem lehetett. Karácsony óta Miki 3adszor szerzett magának egy alapos garathurutot, ami azután Tomira is átragadt. Ez mindig azt jelentette, hogy 1-1 hétig irtózatosan köhögtek, éjjel-nappal alig volt egypár percnyi békesség. Közben Miki születésnapján – szerencsére éppen akkor nem köhögtek – nagy gyereksúr volt – amit ezúttal egy grandiózus maskarabál keretei közt tartottunk meg. Miki mint kínai császár fogadta vendégei hódolatát. Pipike volt a kínai császárné. Oly aranyosak voltak, hogy meg lehetett volna enni őket. Szerepelt a vendégek között egy tót legény és egy tót asszony, egy maharadza, egy magyar leány, egy japán lány, 2 indián és 2 Pierrot. Az én szobám egyik ajtaját kiakasztottuk, és a díványom könyvespolcain a falnál keresztbe fektettük. Azután mindenféle takarókkal és párnákkal kiraktuk, és ez volt a trónus. Volt gyönyörű díszbevonulás, trónbeszéd, ozsonna, tom-

bola és egyéb mindenféle attrakció. A kis emberkék borzasztó jól mulattak. – Sajnos egy-két korcsolyázás után újra előjött a köhögés. Most legutóbb is egy hétig feküdtek. Miki ma kelt fel. Ez a hét különben is olyan zaklatott volt, mert Gropius német építész volt itt Pesten (gyönyörű és szellemes feleségével), és egy igen érdekes előadást tartott az Egyletben, különben pedig sokat voltunk velük, és mindenféle kalauzoltuk őket. Csütörtökön utaztak haza. Előző nap Margit mamával egy kis baleset történt, aminek sajnos most mindinkább komolyabbak lesznek a következményei.

II. 12.

Csak ma tudom folytatni. Sajnos sok baj és izgalom közepette, alig jutok az íráshoz. Szóval Margit mama múlt héten szerdán a fürdőszobában rosszul lett, és nekiesett a kályhának. A fél oldalát súlyosan megégette. Még annyi ereje volt, hogy saját lábán visszavászorgott az ágyába, és csak akkor szólt. Azonnal orvost hívtak, aki azt mondta, hogy 8 napon belül begyógyul. Azonban mint az égési sebeknél szokott lenni, csak később kezdett igazán fájni, lázat is okozott, ami viszont az ő szívbjának és érzelmeszedésének ártott borzasztóan. Oly gyenge, mint egy légy, és nem tűr ápolónőt maga körül. Szanatóriumba szállításról hallani sem akar, és most már az a helyzet, hogy szegény papáért is komolyan aggódunk, aki teljes odaadással mindenütt helytáll, de 73 évvel ilyen súlyos beteget ápolni mégsem képes. A sok éjszakai felugrástól ő is meghűlt, köhög és lázas, és lelkileg nagyon megtört szegény, Clarisse a sanatóriumot forszírozza – Virgil ellenzi, sejtjed, milyen nehéz az én szerepem. Én szívesen megtennék mindent, de azt is érzem, hogy az én személyem inkább veszélyezi őt. Ilyen körülmények közt a betegséggel járó legprimitívebb dolgok óriási nehézségekké nőnek – és egy beöntés nagyobb probléma, mint pl. a balkáni paktum. Pistikém, nem is hiszed, hogy vágyódom egy kis jókedvre. Múlt héten Lajtháék hívtak a Zenede báljára, és oly szívesen mentem volna. Laczi is feladta zord álláspontját, és már ő is táncol; és Inke is ment, és oly szívesen gardíroztam volna őt, mert itt én is jól éreztem volna magamat, de sajnos ezt is le kellett mondanom. – Inke múlt szombaton a Supkáékhoz ment nagy maskaramurira. Rendbe hoztuk neki a pillangójelmezt – azaz hogy a szárnyhoz varrtam neki egy új ruhát, és igazán nagyon jól sikerült. Ő is nagyon meg volt vele elégedve, és boldogan vonult el. Sajnos megint beszerzett egy náthát és köhögést, s ez, azt hiszem, némileg lerontotta a jó hangulatát. Lencz Magdi bajadérnak öltözött – Sári pedig görög leánynak. Inke legnagyobb meglepéssel jelentette ki a tükör előtt, hogy nem is hitte volna, hogy ilyen szép lesz az ő jelmeze – „mert igazán szebb, mint a Magdié”. Ennek nagyon örültem. Bármilyen komikusan és nőiesen is hangzott. Ti. úgy látom, Lenczéknel erősen dominál ez a motívum, és jó az, ha Inkében az önbizalom végre odáig fejlődött, hogy replikázni tud – ezekre az eléggé alantas asszonyi fondorlatokra. Tegnap nagyon fájlaltam, hogy nem lehetett itt nálunk. Iványi-Grünwaldék és Káldor Györgyék voltak itt délután. Mindkét férfiú nagyon tetszene Neked, úgyszintén Iványiné, aki a Fővárosi Könyvtárban dolgozik, és rendkívül okos, szellemes és szép teremtés. – Pistikém, anyagi ügyeid rendezésével Anyu engem bízott meg – de nem írta meg, hogy az O. M. bank melyik fiókjában szoktatók elintézni. Ennekem úgy rémlett, hogy Vilmos császár utat mondottál egyszer – de ott hiába kerestem. Azután még az Andrassy út elején lévő fióközletbe néztem be, és a főüzletbe, de sehol sem tudtak róla. Így az 1-jei terminust már lekéstük, tehát ezúttal Meyer Feri révén fogjuk átutalni – Anyu megbízásából olyképpen, hogy febr. 20-ára megkapjad, amint azt egyébként is vártad. Tudván, hogy most bizonyára nagyon szűkösen állsz pénz dolgában, idemellékelek 10 p-t, remélem, megérkezik, és valahogy majdcsak be tudod váltani. Sajnos most én is nagyon csehül

állok. Ernő körül megint és állandóan nagy bajok vannak – ott még 600 p-nk úszott, amiről épp most tudtuk meg, hogy végleg elúszott. Általában lassabban megy minden – a Stadion körül egyelőre csak harcok vannak – mindinkább fokozódó mértékben. Ne haragudj, Pistikém, ez a levelem igazán nem olyan felüldítő, mint különben szokott lenni – de bizony nagyon nyomott hangulatban vagyunk.

Miki is buzgólkodik egy levélen, sőt ma ismét ágyban fekvé boldogan folytatja. Írj mielőbb, szeretettel ölel

Adi nénéd

Laczi – minden bizonnyal Lajtha László (1892–1963), zeneszerző és népzenekutató.

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgilmének

Bécs, 1934. febr. 25.

Kedves Adi néni!

Régóta készülök írni Adi néninek: azt hiszem, legutolsó levélváltásunk óta meglehetősen sok izgalmon ment keresztül. Ami azt illeti, izgalmak itt is voltak, csak kevésbé személyes jellegűek. A belváros az egész idő alatt el volt zárva: mi csak az ágyúdőrgést hallgathattuk. Most már teljes a rend és nyugalom: de a politikai helyzet semmivel sem szilárdabb: senki sem tudja, hogy ennek a bécsi „győzelem”-nek az eredményeit ez a kormány fogja-e élvezni, vagy jön nemsokára egy másik, s beleül a készbe. Nem szeretnék most Dollfuss helyén lenni: legfeljebb akkor választanám ezt az állapotot, ha közte és Wallisch Kálmán állapota között kellene választanom.

Nagyon köszönöm a pénzküldeményt: kb 50 gr. volt összes vagyonom, amikor megérkezett, és pont kitöltötte azt az űrt, ami az 50 Sch. megérkezéséig súlyos zseblázat okozott volna. A M–Olasz Banknál különben a Károly körút 14. (Dohány utcával szemben) alatti fióknál kell befizetni a kollégiumi összegeket, ha legközelebb valami hasonló esedékes lesz. Különben a határidő nem 1-je, hanem 5–6-a.

Végtelenül sajnálom, hogy a gyerekszíron nem lehettem ott, nem láthattam a kínai császárt és nejét, meg a díszbevonulást, s nem hallhattam a trónbeszédet. Kérem anyacsászárnői Felsőgedet, felségeztessék adandó alkalommal Ő császári Felsőge előtt bécsi nagykövetének, Itt-Kinn-Teng-Leng kínai hercegnek rokoni hódolatát tolmácsolni.

Nem tudom, megírta-e Anyu, hogy miképp szerepeltem én itt, mint az új semmeringi játékbank szaktanácsadója, és ebben a minőségemben hogyan tettem egy napos kirándulást a Semmeringre. Egy magyar matematikatanár ugyanis könyvet akar megjelentetni a különböző játszó- és nyerőszisztémákról, s ennek kéziratát elküldte a semmeringi játékkaszinóhoz. Mivel pedig a kaszinó fővezetője egy monte-carlói sült francia, meg kellett neki franciául magyarázni a magyar kéziratot. A kaszinó a bécsi képviselőjéhez fordult, az a magyar követséghez, a követség a kollégiumhoz, a kollégium pedig énhozzám. Így rándultam ki a Semmeringre, ott körülnéztem, két óráig olvastam a kéziratot, negyedóráig referáltam róla az igazgatóságnak, az pedig egy perc alatt elhatározta, hogy a kiváló munkát nem finanszírozza. Én pedig kaptam a teljes ellátáson felül 20 Sch-t, melyből 10-et vallottam be Anyunak. Azonkívül megnéztem a játékkaszinót, de frissen szerzett schillingjeimet nem kockáztattam, mert megtanultam, hogy csakis megfelelő tőkével lehet kicsi, de biztos nyereségre számítani. Azonkívül kilátásba helyezték, hogy megbíznak a bank három nyelven megjelenő újságja magyar részének fordításával, ami

szintén kb. havi 20 Sch-t ígér. Ezt természetesen szintén nem vallottam be Anyunak. Úgy látszik, a sors is összeesküdött az ellen, hogy én megtanuljak egy fix összegből kijönni.

Kedves Adi néni, nagyon szeretném, ha minél előbb megint írna: nagyon kíváncsi vagyok, hogyan végződött az a Stadion-terepbejárás, amelyről mostanában olvastam az újságokban. A viszontlátásig sok szeretetteljes ölelést küld

Pisti

Ui. Inkétől kaptam hosszú levelet: úgy látom, kissé fel van háborodva L-ék apró kis piszkosságai felett, de úgy látom, nem árt neki az ilyenfajta tapasztalatszerzés. Nagyon számít arra, hogy jövőre is megy valahová: szó volt Genfről, Bécsről. Én a bécsi kollégiumot elsőrendűnek tartanám Inke személyes fejlődése szempontjából. Közben azonban Anyu nyomatékosan hangsúlyozza a pénzhiányt, úgyhogy jó lesz Inkét nem kecsegtetni hiú reményekkel. Az ő levelét is itt küldöm, hogy ne kerüljön illetéktelen kezekbe!

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Tamásnak

[Valószínűleg Bécs] 1934. márc. 3.

Kedves Tomikám!

Remélem, nem csodálkozol, hogy a levelem egy- vagy kétnapi késéssel érkezik, mert ilyen dolog saját magammal is könnyen megesik, hát még a levelemmel! Azt hiszem, én elkésve születtem a világra, s azóta nem tudom ezt a késedelmet behozni.

Tomikám, Isten éltesen téged soká: kívánok neked még számtalan boldog születésnapot: érv meg sok jókedvet és boldogságot, és szerezz sok örömet Mamikádnak, Papikádnak és nekünk.

Bizony, alig tudom elhinni, hogy Te már a második évtizedet taposod. Mikor először láttalak, akkor körülbelül 4000-szer öregebb voltam nálad, most pedig éppen hogy 2-szer vagyok öregebb: nemsokára alig lesz különbség, és 80 év múlva pedig tökéletesen egykorúak leszünk, s akkor azt, akinek hosszabb lesz a szakála, a másik bácsinak fogja szólítani.

Kedves Tomikám, zárom leveletem, nehogy az a szégyen megessék velem, hogy a következő születésnapodra érkezzen csak meg ez a levél!

A viszontlátásig sok szeretettel csókol

Pisti

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

1934. máj. 6.

Édes Pistikém!

Először is tiszta szívből és előre is gratulálok a gyűrűs avatáshoz, ami most már fait accompli, és én nagyon-nagyon büszke vagyok derék keresztfiamra és unokaöcsémre! Már régen akartam írni, de nálunk most a szokott hajszákon kívül is nagyon sok izgalom volt. Könnyebb lenne mindezt szóval elbeszélni, de nem tudom, lesz-e rá rövidesen alkalom. Az Elektromos Művek munkái lassan befejeződnek, és semmi további kilátás nincs. A Stadion-ügy bedöglött – azazhogy a Hajógyári szigetet választották – ami azt jelenti, hogy nem épül, mert az összes megoldások között ez a legdrágább. Tehát egész

komolyan fenyeget a jövő, és egyelőre még fogalmam sincs róla, hogy mi lesz. Az iroda most átköltözött a padlásszobába, s így az én szép vendégszobaterveimnek is vége. Sejtethed, mit jelentett 4 szobaberendezést azon a helyen elraktározni! De azért valahogy sikerült. Mindez még a kisebbik nehézség lenne. Mert hiszen itt is egészen jól megfér az iroda – és utóvégre Virgil agilis és fáradhatatlan – még adódhat valami. Ellenben Reichlné – akivel Virgil állandó elszámolásokban volt, szintén rájött arra, hogy ez a jó forrás rövidesen elapad, tehát pénzéhes vejétől buzdítva megpróbált préselni és csavarni, amit csak lehet – s így többek között 8 évre visszamenőleg kérik az összes nyugtákat – amiket Virgil szörnyű könnyelműséggel nem mind őrizett meg. Pistikém, te tudod, mi ez, hisz a könyvtárban Te rendezted egyszer apu hasonlóan zavaros ügyeit. Sajnos azonban itt senki sem segíthet, mert 12.000 p. ára nyugta hiányzik, s ezt sehogy sem lehet pótolni. Ez a társaság pedig ezen felbuzdulva, megtámadja a szerződést, és ezen az alapon 36.000 p.-t követel – miután pedig Virgil természetesen erre nem hajlandó – beadtak egy bűnvádi feljelentést ellene, ahol már 60.000-re kerekítették ki „magánjogi követelésüket”, mondván, hogy amiatt kellett elkótyavetyélni a házukat és a bútoraikat. Szörnyű heteket éltünk át – mindennapra valami új izgalom várt ránk, és ehhez mérten nagyon-nagyon levert a hangulat. Egész boldogság, hogy a lengyelek mégis hírt adtak, és hívták Virgilt, aki jelenleg épp Varsóban üdül, és előadásait tartja. Bécsből repülővel ment; gondoltunk rá, hogy értesítünk, de csak nagyon kevés ideje volt az átszállás közben. – Most nagyon csöndes a ház. Bőven van időm gondolkodni és tervezgetni, de sajnos nem sok ötletem van arra vonatkozólag, hogy mit tudnék én segíteni ebben a keserves dologban. Az egyetlen az, hogy Virgilben tartsam a lelket, akit az első hetekben szörnyen megviselt ez a sok hercehurca. Ez némileg sikerült is. Ő már sokkal nyugodtabb. Általában mindinkább nyilvánvaló, hogy egy egész alávaló zsarolás és rágalmazás, amit azok csinálnak, és közvetve mégis sikerül majd Virgilnek ártatlanságát bebizonyítani. Több mint valószínű, hogy egy közönséges polgári per lesz belőle, ami évekig elhúzódhat, és még ha a legjobb kimenetelt remélhetjük, még akkor is megkeseríti az életünket, ami a közeljövőben valószínűleg amúgy sem lesz nagyon rózsás.

Pistikém, úgy örülök, hogy a Te avatásod legalább egy kis örömszíkra ebben a sok sivárságban. Anyu most itt volt egypár napra – ő is sokkal vidámabb volt a jó hír hatása alatt. Tomi büszke kis cserkész – ma egy hete tett ígéretet. Oly jól néz ki, hogy öröm ránézni. Miki annál soványabb, étvágytalan és nyugtós – ami mind összefügg. Ő nyáron majd a Sváb-hegyre fog menni egy sátorrendszerű gyerekszanatóriumba – amiről azt reméljük, hogy nagyon jól fog tenni neki.

Pistikém, ez a levelem nem nagyon felemelő – de jelen zilált hangulatomban igazán nem futja más. Lehet, hogy majd minden rendbe jön, de egyelőre csak sötét gondok tornyosulnak felettünk.

Nemsokára látunk – ugye, Pistikém?

Sok szeretettel ölel
Adi nénéd

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgilnének

[Dátum nélkül, valószínűleg Szeged, 1934 nyarán]

Kedves Adi néni!

Hálásan köszönöm a segítséget és az értesítéseket. Itt küldöm az osztrák kedvezményigazolványt, ha egyáltalán igazolvány, mert tulajdonképpen csak az osztrák határon lesz azzá, ahol az összes Bahnhof-Stempeleket rárakják. Nem tudom, miért kell nekik a

kedvezmény, s miért nem tudnak egy egyszerű féljegyet kiállítani! Feltétlenül úgy szeretném, hogy amit Adi néni megvesz, az az 50 P fedezetből kijöjjön. Ezek szerint a következő jegyeket kérem:

I. Ha az osztrák igazolványt szó nélkül elfogadják, akkor kérem

1. Magyar rész félgyors (11 P körül)

2. Osztrák rész, félgyors (35 Sch.)

II. Ha az osztrák igazolvánnyal baj van, vagy félreértettem, s az osztrák féljegy 71 Sch, akkor

1. Svájci rész gyors (26 Fr = kb. 43 P)

2. Magyar rész személy (kb. 7 P)

A hiányzó harmadikat én fogom mindenképpen megvenni. A II. esetben a magyar részen legyen a személy. Természetesen az I. eset az értelmes és célszerű, úgyhogy, ha lehet, ezt szeretném.

A viszontlátásig soxor csókolja Adi nénit

szeretettel és köszönettel
Pisti

Igazolványt úgy kérem vissza, hogy csütörtökre ideérjen!

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgilnének és Virgilnek

Genf, 1934. okt. 25.

Kedves Adri néném és Virgil bátyám!

Tulajdonképpen három hete nem adtam tisztességes életjelt magamról, melyért ezenel bocsánatot kérek. Most már mögöttem van egy hét bécsi pihenés, egy hét olaszországi bumlizás és egy hét genfi gyökéresztés.

Bécsből okt. 13-án (de szombaton) indultam el Velencébe. Ez volt a leghosszabb vasúti út, reggel nyolctól este tízig tartott. Gyönyörű szép tiszta, hideg napos időm volt: legszebb részek voltak a Semmering és a Nusmarkt utáni rész, mikor a vasút Stájerországból Karintiába megy át. Tarvistól kezdve meglehetősen sötét volt már, úgyhogy nem tudom, hogy ott mit mulasztottam. Hogy Olaszországban vagyok, azt először onnan vettem észre, hogy a mozdonyok alsó része pirosra volt festve, és az emberek úgy beszélgettek, mintha veszekednének. Késő este értem Velencébe, és egy Hotel Universo nevezetű szállodában szálltam meg (a Terminus mellett, hideg-meleg folyó vízzel, 10 l.). Este 11-kor minden üzlet nyitva volt, és mindenki az utcán korzózott vagy borozott. Másnap végigvaporettóztam a Canal Grandén, amelyet a Lloyd útikönyv szerint „200 ódon márványpalota” szegélyez. Ezzel szemben egyáltalán nem olyanok, amilyent az ember az „ódon márványpalotá”-hoz asszociál, hanem 200 szép, festett olasz ház gyönyörű márványberakásokkal. A dogepalota nagyon tetszett, a Márkus-templom elsőre nem tett rám különös benyomást, azzal csak este barátkoztam meg, amikor egy jó ideig csak néztem, miközben a hátam mögött a Márkus téren valami postászenekar-féle Beethovent nyúzta. Vasárnap délelőtt néztem meg még a dogepalotát belülről: nagyon szépek a Tintorettók benne. Megnéztem a börtönöket és kínzókamrákat is, de különösebb háborzongás nélkül jöttem ki, mert azt hittem, hogy különféle kínzóeszközök is borzasztják ott a jámbor halandót. Másnap, hétfőn délelőtt az Accademiát néztem meg, három óráig bolyongtam benne, pedig mennyiségileg a kisebb képtárakhoz tartozik, és én

csináltam már másfél órás átfutást nagyobb képtárban is (pl. a bécsiben, mikor Lencz Sárival néztem meg). Legjobban egy Tizian-portré tetszett, de úgy látom, abból Velencében kevesebb van, mint Bécsben. Vasárnap délután kint voltam Torcellóban: nagyon hálás vagyok Adi néninek ezért a tanácsért, mert a mozaikok megragadóan szépek, és az egész Torcello, helyesebben a két régi templom is. Hétfőn délután kint voltam a Lídón, és egyedül hallgattam tenger mormolását. Ugyanekkor akartam megnézni az Esposizione biennialét, s nagy mérgekre kiderült, hogy pont előző nap, október 14-én zárták be. Márciustól októberig volt nyitva, s én pont az utolsó napon érkeztem, amikor még láthattam volna, ha tudom.

Hétfőn délben kettőkor néztem meg a Scuola di san Roccót: a Tintoretók között gyönyörű szépek vannak, de a világítás nagyon siralmas volt így is. Mindkét délután hátralévő részét szabad bolyongásban töltöttem, nagyon sok templomot láttam, amelyek többé-kevésbé összefolynak a fejemben: legjobban tetszett az S. M. dei Miracoli és a Madonna d’Orto. Bolyongás közben buzgón térképeztem, és mindig máshová lukadtam ki, mint ahová akartam. Egészen véletlenül rátaláltam a Goldoni-szobros kis térre is. Viszont a Colleoni-szobrot alig sikerült megtalálnom: már vagy húsz perce olvastam a házfalakról, hogy a San Giovanni e Paolo parocchiájában járok, de a térkép által beígért nagy tér helyett jó ideig csak sikátorokat és kanálisokat találtam. A Colleoni-szobor impozánsan szép: nem tudom, miért, de a reprodukciók után méretben nagyobbnak és szabályos, reprezentatív „lovasszobor”-nak képzeltem, és egészen megfogott az a tökéletes condottieretartás és levegő, ami kiárad belőle. Kedden este hosszas alkudozások után végiggondoláztam a Canal Grandén, mert már untam, hogy mindig a vaporettóból kihajolva tekergessem a nyakamat. A gondolás buzgón mondogatta a palazzók neveit, de nagy tudós nem lehetett e téren: ha valamit kérdeztem, amit nem tudott, vagy a mellette levőnek a nevét mondta, vagy azt, hogy Giustiniani-palota. Ezt abból gondolom, hogy a Canal Gr. különböző helyein szerepeltek sorra a Giustiniani-paloták, viszont a Lloyd-Baedecker szerint kettő van, de egymás mellett. Így is meglehetősen mindegy volt, hogy van-e nevük a palazzo-gyerekeknek, mert úgysem emlékszem másra, mint a Ca d’Oróra.

Eredeti tervem szerint kedden délben akartam elmenni Velencéből, de kedden reggel olyan undok locspocsos eső volt, hogy jobbnak láttam elvonulni szárazabb vidékekre, annál is inkább, mert az Esposizione kiesése miatt a fő néznivalókat megnéztem. Végeredményben nagyon szívesen vissza fogok menni jobban megnézni Velencét: érdekesen szép város, ahol mindaz, amiből később és másuttal giccs lett, egy rakáson található teljes pre-giccs-ita szépségében. Nagyon helyesen tette Heim Ernő, hogy Velencébe ment nászni: tisztára sznobság nem Velencébe menni. Persze, ha valakinek pénze van Ceylonra vagy Kaliforniába, az más.

Kedden reggel tehát elindultam Páduába, s számításom bevált, mert nedves Velencéből száraz Páduába érkeztem; hogy közben Velence is megszáradt-e, nem tudom. Először is megnéztem a Giottókat, amiktől egészen meg voltam illetődve. A festmények frontján talán ezek tetszettek az egész úton legjobban. Azután megnéztem a Bót, végigbongésztem egypár címert, s utána elkezdtem bolyongani a városban, s helyenként a Lloyd-Baedecker után tájékozódtem. Sikeresen megtaláltam a Gattamelata-szobrot, ami szintén igen tetszett. A Gattamelata téren betévedtem a Scuola del Santóba, amelyik egy kedves kis ház az emeleten, kb. 20 Szent Antal-festménnyel, köztük három Tizian. Találtam ezenkívül három óriási templomot (De Santo, dóm és még egy), amelyek kívülről impozánsak, belülről üresek voltak. A Del Santo fele túl van díszítve, a másik

fele üresen maradt. Még Páduában is volt időm egy óráig bolyongani, azután 1/2 3-kor felültem a vonatra, és mentem tovább. Nem tudtam ellenállni a kísértésnek, és kiszálltam Vicenzában, ahol híján lévén a többi helyeken élvezett bölcs instrukcióknak, ki voltam szolgáltatva a Lloyd-útikönyv kénye-kedvének. Abból először is megtudtam, hogy Vicenzában minden valamirevaló épületet – az ókeresztény mozaikok kivételével – Palladio épített. Megnéztem a főteret, ami tényleg nagyon szép. Ezután végigmentem a főutcán, ami szintén szép, egészen a Teatro Olimpicoig, amit szintén Palladio épített, és „beépített kulisszái megtévesztő perspektivikus illúziót keltenek”. Ettől eltekintve a T. Olimpico bús és sivár épület, s 1 líráért megtekintett beépített kulisszái megtévesztően csúnya impressziót keltenek. Innen elindultam a S. Felice-templomhoz, amelynek „mozaikpadozata a VIII. századból maradt fenn”. Közben láttam a S. Lorenzo-templomot, amelyik igen szép, s lábilag fáradtan, de lelkileg frissen baktattam a S. Felice felé, s Torcellóra gondolva igen szépet vártam a mozaikoktól. A templomban éktelen kopácsolás fogadott: kiderült, hogy különféle barokk beépítéseket bontanak le és restaurálják eredeti bazilikaformára. A templom közepén a kopácsolók zöme azzal foglalatzkodott, hogy deszkapadozatot ácsolt a mozaikok tetejére. Nagy nehezen bekukucskáltam a gerendák alá, és búsan konstatáltam, hogy a mozaikok halványak, hiányosak és tulajdonképpen sírfeliratok körülmintázásai. Egy buzgó fiatal pap német–francia–olasz keveréken elmagyarázta, hogy a mozaikokat azért kell bedeszkázni, hogy egy szintre emeljék őket a többi kőpadlóval: hogy ehhez miért kell előbb befedni őket, azt a restaurálóbizottság kifürkészhetetlen bölcsessége tudná megmondani. Különben adott a pap egy prospektust a restaurálásról, s úgy látom, egészen szépen és értelmesen akarják csinálni.

El-kimenvén a templomból, a vicenzai külső pályaudvarnál találtam magamat, s azon túl egy hegyecske volt, „melyen 700 m hosszú árkádfolyosó vezet a Madonna del Monte kolostorhoz”. A 700 méteres folyosó kevésbé csábított, de egyszerre ellenállhatatlan vágyat éreztem, hogy Vicenzát felülről is megnézzem. Elindultam tehát egyenesen az előttem levő 20-30 üres, füves sínpárnak. Közben minden rozsdás sín előtt jobbra-balra körülnéztem, eszembe vévén azt a régi legendát, mely szerint a gyorsvonat úgy üti el az embert, hogy mikor az egyik lábát ráteszi a sínre az ember, akkor még sehol sem látható a vonat, de mire a másodikat ráteszi, addigra már meg is halt az ember. Itt azonban nem találtam sem gyorsvonatot, sem egyéb élőlényt. Át is baktattam az összes síneket, és megálltam egy tehervagon mögött, hogy onnan gyönyörködjem a kilátásban, a zöld hegyben, a piros felhőkben és egyes vicenzai tornyokban. Persze ez még a hegy alatt volt. Éppen tettleg ki akartam fejezni tiszteletlenségemet a vagon iránt, amely mindezek között a szépségek között a Csúnyát képviselte, mikor megjelent a Csúnyának egy másik képviselője is egy vasúti fascista képében, és hevesen érdeklődni kezdett, hogy honnan jövök, és mit akarok. Előadtam, hogy a síneken át jöttem, és a hegyre szándékozom felmenni, mire ő kijelentette, hogy az elkövetett súlyos kihágás (contraversione!) csak úgy tehető jóvá, ha ugyanott visszamegyek, ahol jöttem. Erre én elkezdtem neki magyarázni, hogy a törvény célja (il fine del legge) mégiscsak az, hogy az emberek ne járkáljanak a síneken, s ha már egyszer végigjárnék, ne menjek végig még egyszer. Ő erre egy notesszel kezdett ijesztgetni, és megnyugtató, hogy köztem és a hegy között egy kis folyó van, tehát úgyis meg kell kerülnöm a pályaudvart. Erre búsan követtem az előírásokat, megtaláltam a hidat, megkerültem a megkerülendőket, s elindultam felfelé. Közben kezdett szürkülni. Vesztemre beletévedtem a nevezetes ár-

kádfolyosóba, amely úgy van megépítve, hogy ne lehessen tőle a városra látni, hanem csak az országútra, azonkívül az az érzése benne az embernek, hogy sohasem lesz vége. Mire kiértem belőle a hegy tetejére, szépen besötétedett, s az utcai lámpák fényhatása Vicenzában is csak olyan, mint Miskolcon.

Fenn a kolostorban egy Veronese-festmény lett volna található, de az egész útra elvül tűztem ki, hogy túl lezárt helyekre nem török be, mert az pénzt, időt, kényelmetlenséget és esetleg csalódást szokott jelenteni. Közben késő lett, és én jó fáradtan lebaktattam, és vonatra ültem. 1/2 9 tájt értem Veronába, s megint egy pályaudvari hotelben szálltam meg. Szerdán délelőtt néztem meg Veronát. Láttam az arénát, a Scaligerek sírjait, amik nagyon tetszettek (itt Genfben van egy Scaliger-sírutánc, a Brunsvik-síremlék). Láttam a dómot és a S. Zenjo-templomot: mindkettőnek a kapuja szép. Felmásztam az Adige másik partján a hegyre, és onnan néztem meg a várost és körül a bástyafalakat. Végül láttam a Castellót. Délután mentem tovább Milano felé, ahová este 7 körül értem. Begyalogoltam a dómtérre, mindjárt megnéztem a dómot körül és kívülről. Másnap reggel előbb a dómot néztem meg belül és felül. Nekem nagyon tetszett belül is, az összhatás is. Aránylag legkevésbé tetszett a teteje közelről: a rengeteg mennyiségű torony mellett valahogy még sincs benne igazi változatosság. A kilátás igen szép volt: tiszta napos idő volt. Onnan mentem a Brerába, de azt meglehetősen fáradtan néztem végig: Luinikra, Lottokra, Tizianra és egy Rafaelre emlékszem. Délre egészen le voltam sántulva, mert előző nap Veronában leugrottam egy villamosról, és kibicsaklott a sarkam. Az olasz kalauzoknak megvan az a jó szokásuk, hogy feltételes állomásnál nem állnak meg, csak lassítanak, s az ember ugrálhat le, ahogy tud. Ebéd után összeakadtam egy brazíliai magyarral, s azzal boroztam egy kicsit. Nagyon érdekeseket mesélt Brazíliáról. Délután kimentem a légügyi kiállításra, s attól egészen felvillanyozódtam, pedig eléggé sánta voltam. Az egésznek a színei, a világítása, az építése olyan volt, hogy egészen jólesett benne a szemét nyitva tartania az embernek, függetlenül attól, hogy appercipiál-e vagy nem. Maga a kiállítás eléggé ügyesen volt rendezve, de erősen dominált benne a katonai jelleg, rengeteg háborús felvétel, fénykép, újságcikkek, névsorok. Hiányzott a technikai fejlődés áttekinthető kiállítása: a kiállított modellek mind valamilyen hadi bravúrnak vagy rekordnak voltak roncsolt emlékei. Ügyes összeállítás volt a repülés kezdeteinek Leonardo da Vincitől máig való végigvezetése, kiegészítve múlt századbéli karikatúrákkal. Estére a sarkam igen fájni kezdett, s kitört az össz fáradság. Pénteken reggel azután búcsút mondtam Milanónak, s elindultam Genf felé. Stresában kiszálltam egy órára, lementem a Lago Maggiore partjára (szemben az Isola Bellával), s hápogtam a gyönyörűségtől. A locarnói hajóútról le kellett mondanom, mert idejében akartam Genfben lenni, de elhatároztam, hogy a tavakon keresztül fogok visszautazni. Stresától Genfig is nagyon szép volt az út: sajnos, a genfi tónál sikeresen elaludtam, s Lausanne után ébredtem fel. Genfben még egy óráig kóvályogtam, amíg megtaláltam Baranyaiék lakását. Azóta lakást kerestem és találtam, professzoroknál jelentkeztem, magyaroknál vizittem stb.

Mindent összevéve az olasz út számomra nagyon jól sikerült, s nagyon boldog vagyok, hogy legalább ennyi ízelítőt kaptam Olaszországból. Adi néni utasításainak a megnézni való terén rengeteg hasznát vettem, melyért ezúttal is újból hálás köszönetet mondok. A német–olasz szótárt gyakran használtam, de a legnehezebb tárgyalásnál mégsem volt nálam. Ti. az étkezést úgy oldottam meg, hogy legtöbbször egy kis trattoriában ettem rántottát. A rántotta megcsinálását jelbeszéddel írtam le, jó, hogy az „uovo”-t tudtam, így annak a létrejöttét nem kellett pantomimszerűen előadni. Egyszer

azután, talán Veronában vagy Vicenzában elhatároztam, hogy mégsem fogom végig-rántottázní Olaszországot anélkül, hogy valami olasz eledelt ne ennék, és elkezdtem tárgyalni egy gömbölyű kocsmárosnéval. Beszéltünk olaszul, egy kicsit franciául, a vége csak az volt, hogy megrendeltem valamit, amiről azt sem tudtam, hogy leves-e, hús-e, sajt-e vagy tészta. Kaptam végül is kisütött húst sajtos és paradicsomos nudlitészttával (pasta scutta), és egészen meg voltam elégedve, bár azt hiszem, nem ettem ezzel valami egészen speciálisan olaszt. A hotelekben 10-15 líráért jöttem ki, végeredményben napi 40-egynehány lírából jöttem ki, de a levont tanulságok levonásaival átlag 30-35 lírából is kijöhettek volna, illetve ki fogok majd jönni máskor. Persze ez a 35 líra már folyóvizesen hotelt és állandó tojásévést jelent, de azért jelenti a főnevezetességek megtekintését is. Jelenleg tehát bárkit el tudok látni bölcs tanácsokkal egy hasonló zsebű és igényű olasz útra.

Kedves Adi néni, ez a beszámoló ahhoz képest, hogy végeredményben valami különös beszámolnivaló nincsen, abnormisan hosszúvá nyúlott. Remélem, hogy megfelelő békés időben tudja elolvasni. Már 27-én, szombaton megírtam Anyunak, hogy ezt a több mérföldesnek induló beszámolót elküldetem nekik is. Kérem tehát Adi nénit, hogy jelen levelemet használat után legyen olyan szíves Szegedre elküldeni, illetve ha Anyuék feljönnek Pestre, nekik megmutatni. Nekik Olaszországból írtam két levelet is, amelyek inkább adódtak közvetlen benyomásból, de jóval rövidebbek voltak.

Ezzel a levéllel egy időben feladom Armande-ék címére az ő könyvét, meg a német-olasz szótárt. Félek, hogy ha külön adom fel, olyan kicsi csomag lesz, hogy útközben a vonaton valami hasadékon kiesik.

Kedves Adi néni, nagyon szeretnék híreket hallani a családról, gyerekekről, Nagymamáról, Veráékról, akiket mind sokszor csókoltatok. Nagymamának a jövő héten fogok írni: ha érdeklí, kérem neki is megmutatni ezt a levélmonstrumot.

A viszontlátásig sok szeretettel ölel és csókol mindenkit

Pisti

Genf, 1934. okt. 28.

Cím: E. Bibo, Genève 37 av. Champel

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

[A borítékon: A. Bierbauer, Budapest, II. Zárda u. 57.

M. Dr. Etienne BIBO, Genève 37 Av. Champel Suisse]

934. nov. 2.

Édes Pistikém,

Úgy megörültem levelednek, hogy rögtön akartam írni, de hát Te már tudod, hogy van az. Különben is éppen egy sereg külföldi levél torlódott össze, amiket előbb akartam elintézni, hogy Neked nyugodtan maradjon időm. S csak most veszem észre, hogy milyen rengeteget írtam addig, amíg most nyugodtan leülhetek a Te leveledhez. Először is külön elismerés a tekintélyes hosszúságú beszámolódért – bevallom, hogy ilyen hosszú levelet még nem is kaptam életemben. De azt is bevallom, hogy hosszú hallgatásod alatt már-már azzal gyanúsítottalak, hogy el sem utaztál Olaszországba, hanem Bécsben üdülsz, és csak a legrövidebb úton rohansz Genfbe. Ezt a gyanúmat nem árultam el senkinek, és nagyon megörültem, mikor hosszú leveled meggyőző hatása alatt saját

magamban is lerombolhattam. Szóval szép volt Olaszországban, Pistikém. Nem is hiszed, egy ilyen útból milyen soká éledegél az ember, már úgy értem, az emlékeken rágódva. Én jelenleg csak azt csinálom, és mondhatom, annyi erőt ad, hogy a sok momentán nehézséget elviseljem. Általában nem sok javult helyzetünkön, de mi magunk hozzá-edződünk az új helyzethez, és ez is valami. Az ember belülről talpra áll, és akkor már minden könnyebben megy. Én most már újra tudok jókedvűen dolgozni, kis apróságoknak örülni, amit sokáig nem tudtam.

A gyerekekkel sokat foglalkozom. Most először is rendszeresen sétálunk, minden délután, és azalatt németül beszélünk, ha Tomival kettesben vagyunk, akkor franciául. Általában mindkettővel külön is németezek és franciázok, mert rém gyorsan felejtetek. Miki közben annyira kedvet kapott a zongorázáshoz, és annyira könnyörgött, hogy tanítsam, hogy még ennek is nekifogtunk. Kíváncsian várom, hogy meddig tart a nagy buzgalom. Közben én magam is gyakorolom a gépírást, ami igen lassan megy, mert sohasem visz rá a lélek, hogy igazán vakon írjak. De azért jó Kozma Bernátunk metódusa hogy némi üdvösebb nyomokat rajtam. És remélem, végül ragad majd rám annyi, amennyivel már különösebb dadogások nélkül írni lehet. A gyorsírásnak egész komolyan nekiláttam. Azt nem lehet csak félig megtanulni, mert akkor nem tudja az ember elolvasni, amit írt.

Pistikém, most látom csak, hogy én igazán nem tudok semmi érdekeset írni Neked. Inkább én szeretnék hallani Rólad, most már a genfi élményeidről, de persze nem akarok szerénytelen lenni, és szépen kivárom, amíg megint hozzájutsz egy hosszú beszámolóhoz. Képzem, az első napok mennyi sok új impressiót jelentettek. Milyenek a tanárok? Egyáltalában milyen az az egyetem, ahová beiratkoztál? Kinövöd-e őket egy év alatt, úgy, mint a szegedieket? És a franciával hogy boldogulsz? Azt hiszem, ha mindig csak azt hallod, hamar belejössz. Armande-nál mi bőszen nyaggatjuk, de mostanában az is untat egy kicsit. Általában, ha az embernek ilyen nyomasztó gondjai vannak, egyszerre más mértéket kapnak a dolgok. És csak attól félek, hogy az ember maga is – vagyis attól félek, hogy borzasztó unalmassá válok. Mert velünk itt igazán nem történik semmi, és a kis apró házi ügyek, amiket még Anyunak tréfásan meg-megírok, az már ilyen távolságban bizonyára nem érdekelt Téged. Volt egy izgalmas inkuizíciós jelenet avval kapcsolatosan, hogy a konyhában az asztalon kint fekvő találtam egy furcsa kis papírdarabot, amit mikor gyanútlanul elolvastam, majd kiejtettem a kezemből megdöbbenésben. Ilyen kis területen a disznóságoknak ilyen halmazát el sem tudtam volna képzelnem – és bár néprajzi múltam elég sok mindenre megtanított, mondhatom, idevágó szókinccsem még mindig nem volt elég, hogy mindazt követni tudjam, amit itt olvashattam. A nagy jelenetnek a következménye, hogy egyik sem vállalta, hanem ki-sütötték, hogy egy barátnőjük volt ott előző délután, és bizonyosan az írta. Úgy éreztem, hogy a legegyszerűbb, ha ezt elfogadom, de befele nagyon bántott a dolog. Képzeld el, hogy nem én találom meg, hanem pl. a Tomi, és gyanútlanul elviszi az iskolába – hát holtbiztos, hogy Budapest összes középiskoláiból kitiltják. Az Ilusra nem gyanakodtam, az ő felháborodása oly őszinte volt, és különben is róla nem is tudnék ilyent elképzelni. De a másíknak mégis minden nagyrabecsülésem mellett megmondtam, hogy távozni fog – és ez a tegnapi napon meg is történt. Most újra visszakerült hozzánk a Rózszi, az a kerek arcú jóravaló lány – ha még emlékszel rá –, és most remélem, hogy végleg béke száll a házra. A legkedvesebb, hogy Anyu, akinek ezt ugyanígy tréfásan megírtam, hosszú elmélkedésekkel és tanácsokkal lát el, és óva int, hogy a másíknban se bízzak, mert az Annus ezt mondta, és azt mondta. Most kénytelen vagyok én megnyugtatni Anyut, hogy én egész világosan látom a dolgot, és kénytelen vagyok Annus

jóindulatú, de kissé vénlányos véleményéből 50%-ot levonni. Hát szóval ilyen port vert fel egy gyanútlanul elhagyott cédula, amivel pedig egy freudista hívőnek egész különleges örömeket szerezhettem volna.

A Károlyi-palota-pályázat még nem dőlt el. Úgy hallatszik, hogy nem is lesz belőle semmi, mert ennyi pénz nincs rá. Közben Virgil Sopronban tartott egy előadást nagy sikerrel, és nem lehetetlen, hogy talán ott bevonják őt városrendezési kérdésekbe, de hát ez még a jövő zenéje, és ki tudja, addig még hányan fognak belemuzsikálni.

Mit csinál a francia barátod, írtál-e már neki? Inkétől kaptam mostanában egy hosszabb levelet, eléggé rossz, ideges, kapkodós írással írva, és bár azt állítja, hogy az egyetem egész érdekes, és szívesen jár, nekem mégis gyanús a dolog, és nem tetszik. Főleg az írása annyira ijesztő. Ugyanakkor írt Virgilnek egy ismerőse, aki súlyos idegsokkon ment keresztül, évekig nem tudott beszélni, és úgyszólván újra kellett megtanulnia írni-olvasni és a legegyszerűbb dolgokat. Most már annyira van, hogy dadogva bár, de beszél, és némi segítséggel és elnézéssel a munkáját is folytathatja. Szörnyülködve állapítottam meg, hogy mennyire hasonlított az írása Inkéére. Reméljük, hogy csak képzelelődom.

Édes Pistikém, úgy is, mint a család támasza és büszkesége, úgy is, mint legkedvesebb unokaöcsém, úgy is, mint keresztcsemetém, sok-sok szeretettel öllek, csókollak, kívánom, hogy Genfben nagyon szép és tanulságos hónapokat élj meg, és hogy a sok komoly munka közben vidámabb és derűsebb élményekben is legyen részed. Leveledet eljuttattam Veráékhoz, Nagymamához és végül Anyuékhoz. Ők készültek mostanában Pestre, de Apu szemgyulladására miatt egyelőre még nem jönnek.

Isten Veled, Pistikém.

Szívből ölel szerető
Adri nénéd,

Virgil és a gyerekek is sokszor csókolnak, ugyanúgy Verácskáék is.

Károlyi-palota – B. V., aki a magyarországi klasszicista építészetéről levéltári kutatásokon is alapuló tanulmányokat írt, és ebben úttörőnek számított, szerette volna elnyerni a Főváros tulajdonába került Egyetem utcai Károlyi-palota felújításának és átalakításának tervezését, amelyet végül Wälder Gyula kapott meg.

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgilnének

Genf, 1934. nov. 17.

Kedves Adi néni!

A fenti dátumot nem túl hatásos mentséggént hagyom rajta ezen a levélen, amin a szöveg körülbelül egy hónappal idősebb, helyesebben fiatalabb, mint a megszólítás és a papiros. Ha jól emlékszem, eddigi levelezésünk folyamán már előfordult részemről egy ilyen dátumtolódás, s remélem, Adi néni sem gyanúsít meg azzal, hogy egyszerűen sötétebb tintával odaírok egy archaikus dátumot, s ezzel a „trükkkel” akarom kiengesztelni szigorú „nagynénémet”.

Kedves Adi néni, nagyon köszönöm kedves karácsonyi levelét s a gyönyörű könyvet. Távol legyen tőlem minden olyan szigorú rendszeresség, ami tiltakozik az ellen, hogy Genfben franciatanulás helyett néha magyar könyvet olvassak. Ennek a könyvnek külön örülök, mert sokat hallottam róla, de nem jutottam hozzá, mint sok máséhoz sem.

Nagyon boldog karácsonyestét kívánok, Virgil bátyámat és a gyerekeket sok szeretettel ölelem és csókolom. Remélem, hogy gondolni fognak „kivándorolt” unokaöccsükre. Szeretném, ha Tomi örülne már korához méltónak, akkor Adi néninek küldöm. Kívánok egyúttal boldog új évet is, és remélem, hogy az új esztendő meg fogja hozni a bajok és gondok elmúlását. Anyu már írta, hogy a Wälder elhalászta a Károlyi-palotát: gondolom, nyomorára való tekintettel adták neki.

Genfben meglehetősen közlőrl éltem végig a nagy izgalmakat, s az utolsó előtti napokban csakugyan nem kis dolgokról volt szó, s a háború vagy megszállás gyakran szereplő dolgok voltak a kulisszák mögötti tárgyalásokban. Mindezek után határozottan el lehet mondani, hogy az egész ügyből jól jöttünk ki. Persze fényes elégtételtől elég távol esett az, amit kaptunk. Hallom, hogy odahaza bizonyos ijedelem volt, s az eredmény nagyon megnövelte a Népszövetség presztízsét. Bevallom, hogy ezt az érzelmet nem nagyon tudom osztani, mert ezt az ügyet nem a Népszövetség mint intézmény hozta tető alá, hanem a nagyhatalmak egyezkedése, akik most nem akarnak háborút. A Népszövetségből még sok minden lehet, de ma még nem más, mint a régi, háború előtti diplomáciai alkudozások központosított színhelye, és éppúgy nem az „emberiség érdekében” dolgozik, mint ahogy a tőzsdén nem az ország „érdekében” dolgoznak a tőzsdébizományosok. Eckhardt jó impressziót keltett, és ügyesen szerepelt, de a magyar védekezés nem volt mindig a legszerencsésebb; túl sok általános cáfolat [a cáfolat szó kihúzva] tiltakozás, kevés konkrét cáfolás. A mi számunkra az egész ügy alapján annak az egész illúziókomplexumnak a csődjét jelenti, amit nálunk odahaza a revízió csodájával összekapcsoltak.

Genf elég kellemes, nem túl élénk város; főleg nincs semmi fiatalos jellege. Sok kedves embert ismerek már; elég nagy társas élet folyik itt, de az egész fölött valami hangulatlanság lebeg. Az Institut igen jó professzorilag, de nem különös hallgatóságilag, s alapján sajnálom, hogy nem forszíroztam inkább Párist. Persze, ott a személyes összeköttetések terén álltam volna sokkal rosszabbul.

Nagy esemény, hogy holnap (dec. 22.) indulok fel egy kis hegyi nyaralásra, s esetleg egy ötnapos síkürzuson is részt veszek, ami még akkor is egy jól jövő testi erőfeszítés lesz számomra, ha teljes sípotenciámat fogja bebizonyítani, s a túrából tortúra és kariatúra is lesz.

Nagy érdeklődéssel olvastam az „inquizíciós jelenet” leírását. Az egészben csupán Adi néni teljes pszichoanalitikus felelőtlensége a felháborító, mert ilyen esetben a szexuális komplexeit grafológiailag szublimáló egyedet egyáltalán nem szabad kidobni, ezzel ti. csak kollektivizáljuk individuális komplexeit, hanem hozzá kell segítenünk ahhoz, hogy gátlásait egy szakértő pszichoanalitikus segítségével tudatosítsa, leereagálja és paralizálja. Potom 300-400 pengőért számos önzetlen analitikus hajlandó vállalkozni erre a munkára.

A francia megy-mendegél: a Bibó-language-t most már folyékonyan beszélem.

Ezzel zárom is hosszúra nyúlt leveletem: a hegyi nyaralás befejezése után (jan. 5.) be fogok számolni tapasztalataimról, feltéve, ha egyáltalán fel tudom venni majd az ülő helyzetet, ami a rendes levélírásnak mégiscsak feltétele.

Tomi és Miki leveleit nagyon köszönöm: a Rangoo nevű farkaskölyöknek cserkészsegédtiszti üdvözteimet küldöm.

Sok-sok jókívánsággal és szeretettel csókol mindenkit

Pisti

Ui. A bélyegeket nem tudtam megkapni: utólag küldöm őket.

1934. október 9-én Marseille-ben egy macedón és horvát terroristákból álló csoport meggyilkolta I. Sándor jugoszláv királyt és Louis Barthou francia külügyminisztert. A gyilkosság egyes szálai Magyarországra vezettek, mivel a merényletben részt vevő uszítások egy különítménye a Somogy megyei Jankapusztán kapott kiképzést. A merénylet nyomán Jugoszlávia beadványt intézett a Népszövetséghez, amely a magyar kormány felelősségét hangoztatta. A Népszövetség Tanácsának 1934. december 10-i rendkívüli ülése foglalkozott ezzel. A grémium főleg angol és olasz nyomásra olyan határozatot hozott, amely a magyar államra bízta annak megállapítását, hogy alsóbb szerveit milyen felelősség terheli.

Bierbauer (Borbíró) Virgilmé – Bibó Istvánnak

Budapest, 1934. dec. 19.

Édes Pistikém!

Oly rég nem írtál, igaz, hogy mi sem, pedig rengeteget gondoltunk Rád ezekben az izgalmas napokban – amikor Genf állott az érdeklődés középpontjában. Vajon mit tapasztaltál Te ott a közvetlen közelben? Bejutottál-e valamelyik ülésre? Milyen jó volna egy kicsit elbeszélgetni, Pistikém, még egy ruhámat is szívesen elégetném, ha csak ez volna az ára. – Mi csak továbbra is nagyon csöndben éldegélünk. A máskor oly mozgalmas karácsony most pláne nagyon csöndes lesz. Ehhez mérten konyult kedélyekkel nézünk elébe. De azért a gyerekek bizonyosan a redukált meglepetéseknek is nagyon fognak örülni, s így levertségemnek igazán nem is az az oka, hogy kevesebbet lehet ajánlani. Sokkal elszomorítóbb, ha a jövő évre gondolok. A Károlyi-palota elúszott, a folyamatban lévő dolgok februárra befejeződnek – s azután itt állunk egy nagy kérdőjel előtt. – Hát valahogy majdcsak lesz! –

Édes Pistikém, ne is haragudj, ha ritkán írok, de olyan fáradt és ideges vagyok, hogy ezt nem is szívesen mutogatom, viszont a sötét gondolatoktól szabadulni se tudok! Nem is beszélve arról, hogy ténylegesen oly sok a dolgom, hogy 5 percnél tovább nem tudok nyugodtan valami mellett maradni. – Ma Anyuék érkeztek Pestre – most megyek be hozzájuk. Apu gyengélkedése miatt ilyen sokáig húzódtott a feljövételük. De úgy örülök, hogy mégis sikerült!

Drága Pistikém, az egész család nevében nagyon sok szép és cuppanós pusztit küldök Neked az ünnepekre – és ezt a kis szerény ajándékot! Nem tudom, örülsz-e most egy magyar könyvnek – de gondolom, már olyan jól belejöttél a franciába, hogy Móricz tősgyökeres magyarsága sem árthat tökéletes kiejtésednek.

Sok szeretettel ölel, és nagyon hiányol

szerető
Adi nénéd

Bierbauer (Borbíró) Virgilmé – Bibó Istvánnak

27. Dec. 1934

Édes Pistikém!

Először is szívből köszönjük az aranyos könyvet – aminek egy komája már itt van nálunk, és amelyek most így ketten a kimondott kedvencek közé tartoznak. Tomi ezekből tanul franciául, és Miki állandóan könyörögve kér, hogy olvassak neki belőle. Szóval, Drágám, óriási örömet okoztál, és még egyszer nagyon köszönjük.

Levelednek is nagyon örültem. Úgy látom, hogy jól vagy nagyjában, és jó hasznát veszed a genfi egy évnek. Hogy unalmas? Ezt mindenki mondja, aki csak a svájciakat ismeri. Itt látni csak, hogy mi magyarok milyen nagyigényűek vagyunk – talán joggal, mert ötletesség, vidámság és szellemesség szempontjából rögtön a franciák után jövünk – és az összes többi nációkat unalmasaknak találjuk. A genfi izgalmas eseményeket mi magunk éppen úgy ítéltük meg, mint Te. Nem túlságosan optimisztikusan – de momentán ennél többet nem várhattunk. Most mindenfelől békeszózatok hangzanak – vajon mi lesz belőle, mire formát ölt? A mai lapokban a csehek is és a jugoszlávok is pengetik. Már bizony nagyon ránk férne – akkor talán lélegzethez is jutnánk egy kicsit. Így bizony semmi kilátás, és csakis a „valahogy majd lesz” alapon lehet vigasztalódn.

A karácsony kedvesen és csöndesen telt el. Pista papa nem akarta szomorúságával a mi örömünket elrontani, és elutazott Ausztriába. A gyerekek – hála a sok kedves nagynéninek – sok mindent kaptak, és igazán nagyon boldogok voltak. A fa ezúttal kicsi, de nagyon kedves. Én Virgilnek lefordítottam két Lawrence-novellát, legépeltem és háziilag szépen bekötöttem – és igen nagy örömet szereztem vele. Én magam is egy csomó kedves apróságot kaptam, amiknek őszintén örültem. Szóval a karácsony boldog kizökkenés volt a nyomasztó gondok alól – amik sajnos nem hajlandók hosszabb időre távozni tőlünk. Pistikém, ismered Ortegának a könyvét, „Die Aufgaben unserer Zeit”? Ezt is karácsonyra kaptam, s azt hiszem, Téged nagyon érdekelne. – Anyuék itt fent voltak két napig, úgy örültem, hogy láttam őket! Inke januárban készül. Édes Pistikém, nagyon boldog új évet kívánunk Neked mindannyian, sok örömet és sikert a munkádban, és boldog visszatérést.

Sok szeretettel ölel

Adi nénéd Virgilio

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

1935. jan. 8.

Édes Pistikém!

Nagy örömmel vettem síbeszámolódat, és végtelenül örülök, hogy örömdödet leled a téli örömökből. Olyan csudaszép helyen azt hiszem elképzelvek is volna másképp. Én tavaly elkezdtem, de a pesti viszonyok inkább egy bizonyos hősiességet kívánnak, és csak az tudja örömet lelni az efféle dolgokban, aki hajlandó harcolni is érte. Idén különben is rém kevés a hó – s így én még ki sem merészkedtem. Ellenben Tomi volt a cserkészekkel egy négynapos sítúrán, Eger mellett, Tárkány és Alsónémeti vidékén, ahol Ti egyszer nyaraltatok, és dacára, hogy ott sem volt túl sok hó – nagyon boldogan jött haza, és Virgil szerint rengeteget haladt. – Drágám, mindig elfelejtettem megírni, hogy az Erdélyi Szépművésék kilőszámra küldték ide nyomtatványaikát és cheqfüzeteiket – míg végre múltkori kártyádra az itt mellékelt választ küldték – amit megnyugtatósodra azonnal továbbítok. – Itt nálunk semmi újság. Csöndesen éldegélünk, és várunk. (Csak még éppen nem tudom, mire?) – Verácskáék sokat emlegetnek – és mindig nagy szeretettel. Szegény Vera rengeteget dolgozik, és azt hiszem, már ő maga is megérett arra, hogy fájoán érezze az elpocsékolt erőknek nyomasztó súlyát. De hát minden aktivitása mellett is ő mégiscsak orosz, és úgy látszik, képes feláldozni magát még akkor is, ha már maga sem hisz az áldozat értékében. Mert ő igazán különbre volna érdemes, mint hogy 3 ilyen nivóttalan emberben, mint Pali és szülei, tengesse a lelket. Nem is hiszem, hogy ez sokáig mehessen így. S attól félek, minél erősebb a lefojtás – annál nagyobb

reakcióval következik majd be a kirobbanás. Bárcsak már ott tartana! – Én most egy borzasztó lusta periódusomban vagyok. Nem csinálok semmit, csak amit muszáj. De már gyűjtöm erőimet újabb startra. Szombaton Lajtháék jönnek fel Róth Feriékkal, akik modern lemezeket fognak nálunk gramofonba játszani. Múlt szombaton Veráéknál volt nagy estély, és nagyon jól sikerült. (Reggel 5-kor jöttünk haza, és Thaly Vera és Cimbi még 6-ig voltak itt nálunk.) Kár, hogy nem vagy itt! Legalábbis mi sajnáljuk. Szervusz, öreg Pistikém.

Sok szeretettel csókol Adi nénéd.

Hogy állnak szívügyeid? Ugye ellenállasz a svájci nők agresszív támadásainak? Tominak idén jobban megy a tanulás – ellenben Miki 4-est kapott hittanból. Horribile dictu!

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgelnének

Genf, 1935. febr. 11.

Kedves Adi néni!

Izgalmas periódus fejeződött be most a számomra, illetve a genfi magyar kolónia számára: 2-án zajlott le az itteni Hungária magyar diákegyesület bálja, melyet „a megjelent diplomáciai előkelőségek, a bájos hölgykoszorú s némely temperamentumosabb magyarok által hajnalban ropott csárdás a szezon egyik legjobban sikerült báljává avattak”. Mindezt rendezte 9, azaz kilenc itteni magyar diák, közöttük olyanok, kik a bálrendezés kéjeit eddig nem ismerték, s ekkor sem keresték, de tisztességből és szolidaritásból éjjelizve gépelték a meghívókat, üzletről üzletre járván és helyenként kidobotván, ragasztották a plakátokat, csábították a notabilitásokat, árulták a jegyeket, s járták a táncot este 11-től reggel 5-ig, miután előzőleg 2–5-ig tologatták az asztalokat, és a foglalt helyek elosztásán törték ösztöndíjazott agyvelejüket.

A Hungária magyar diákegyesület különben is emlékezetes marad számomra, mert alkalmat nyújtott nekem végleges kiöregedésem előtt a 12-ik órában, hogy belekóstolhassak a közép-európai diákélet szépségeibe. Genf ugyanis az utolsó hely nyugat felé, ahol a német Burschenschafterei teljes virágzásban van, s ebből a virágzásból a Hungária is kiveszi a részét. Kétszer volt szerencsém egy „thün” nevű intézményben részt venni, mely szabályozott és fegyelmezett, sör melletti mulatást jelent. Az asztalfőn ül egy elnök, aki állandóan azt ordítja, hogy „Silentium”, a többiek viszont mást ordítanak. Mindenkit másképp hívnak, mint ahogy hívják, s különböző titokzatos jelszavak röpködnek a levegőben, melyekre annak, akihez intézve vannak, vagy sört kell innia addig, amíg parancsolják, vagy valami kiválóan szellemes viccet kell előadnia, vagy sarokba állnia. Időnként izgalmas sörpárbajok folynak, melyeknek végén a felek kötelesek a kriglit a fejükre borítani annak bizonyítékául, hogy kiitták. Mindent összevéve: ki-ki ordít, hogy ne unatkozzék, röhög, hogy jókedve legyen, és iszik, hogy hangulatba jöjjön, azaz megfordítja az okok és okozatok természetes rendjét. Ez azonban csak a lélek világában lehetséges: a szegény test megfordíthatatlan szükségszerűséggel produkálja azokat az okokat, amelyeket a természettudomány igen régóta ismeretes szabályai szerint az abnormis mennyiségű sör vált ki az anyagcsere szerveiben, nemkülönben az agyműködésben és a közérzet befolyásolásában. A sörrészség ugyanis híjával van mindannak, amit mأمornak lehet nevezni: az embernek fáj a feje, a hasa és az önnön butasága. De hát mit meg nem tesz az ember a nemzeti szolidaritás ápolására.

Síbjanoki pályám egyelőre megakadt: január eleje óta nem voltam síelni részben iteni dolgaim, részben bálelőkészületek, részben nátha és hasonlók miatt. Ezenfelül október óta valóságos kibicsaklásszéria üldöz: a veronai villamosleugrástól két hónapig húztam a jobb lábam, amit Baranyai meggondolatlanul elmondott Apuéknak. A síkurzus utolsó napján a jobb csuklómat bicsaklítottam ki, az fájt két hétig. Akkor változatosság okából egy nátha jött, majd pont a bál előtt a bal lábfejem sok apró szamar csontjai között valami ún. „Marschkrankheit” ütött ki rajtam, úgyhogy alig tudtam cipőt húzni. Ez is elmúlt valamennyire: tegnapelőtt azonban szardínia nyitás közben a hüvelykujjam bicsaklott ki. Nem tudom, hogy mindez valami általános bicsaklékonyságot jelent-e vagy csak egyszerű maflaságot? Valószínűleg vagy ezen a héten vagy a jövő hét végén megint megyek sízni, hogy végre legalább „stemm”-elni megtanuljak; az ti. a fenékfék után jövő legkezedtelegesebb figura.

Nagyon szeretnék megint hírt kapni Adi néniékről, gyermekekről, ismerősökről, egyéb környüállásokról! Nagymama hogy van?

A viszontlátásig sok szeretettel ölel, csókol mindenkit

Pisti

Most hallottam egy őrülről, aki állítólag 14 perc alatt jött le a Mont-Blancról, seholtal nem csúszván, hanem mindenütt légvonalban ugorván. Ne aggódjanak, ígérem, hogy nem csinálom utána!

Bierbauer (Borbíró) Virgilmé – Bibó Istvánnak

1935. febr. 16.

Kedves Pistikém!

Nagyon megörültem levelkédnek és farsangi beszámolódnak, bár úgy látom, az ebbéli örömei Téged eléggé kétes mértékben elégténeki. Mindenesetre bővül látóköröd és tapasztalataid száma – és pl. tisztázod magadban azt a tényt, hogy ha majd újra pesti lakos és aranyifjú leszel – nem fogsz a Wahlkampf Bubi babérajaira pályázni! – Ami a síbjanoki babérokot illeti, jelenleg nyomós okaim vannak, hogy arra intselek, miszerint előbb megfelelő sítornával küszöböld ki kibicsaklós hajlandóságodat, és szerezd be a szükséges sízmokat, különben úgy jársz, mint én, aki most 6 napig feküdtem egy csúnya ínrandulással, amit egy ártatlan Gugger-hegyi síelés közben szereztem. Mondhatom, nagyon kínlódtam – csak ma keltem fel először, és egy csúnya kis állathoz hasonlóan mászkálok a lakásban. Sajnos mára Tomi került ágyba egy elég alapos influenzával, ami különben szörnyű járvány Pesten. Ezeketől a házi bajoktól eltekintve csupa kellemetlenségekkel volt telítve az utolsó pár hét. Szegény Virgilmek igazán kijut. A legkülönbözőbb frontokon mindenütt harc és támadás. Hát egyelőre még győzi erővel – de mi lesz, ha egyszer ez a készlet is elfogy, úgy, mint az anyagiak? Mert sajnos emezek sem kimeríthetetlenek! Egyébként egész életfilozófiám abban merül ki, hogy valahogy majdcsak lesz! De bizony ez vékony vigasztalás. Az Ortega-könyv nagyszerű! Régen olvastam valamit ekkora lelkesedéssel – dacára a csapnivaló német fordításnak. Édes Pistikém, volna egy nagy kérésem! Tomi elég szépen halad franciában, s Vera most szeretné elkezdni előkészíteni őt a cserkész – francia tolmácsvizsgára. Ehhöz kellene egy olyan kis kézikönyv, amiben röviden össze volnának foglalva mindazok a tudományok, amikkel egy kis cserkésznek rendelkeznie kell. Tehát térkép-olvasás, elsősegély, jeladások,

rövidítések stb. Itt 1-2 pengőért lehet kapni ilyen zsebkönyvet – ha meg tudnád szerezni, Pistikém, ennek a francia pendant-ját – nagyon-nagyon hálás volnék Neked. (Feltéve, hogy nem túl drága könyvről van szó!) – Tomi, a zsvány oly régen akarja megköszönni Neked a szép bélyegeket, de mindig csak elmaradt. Ő különben kitűnően belejött a síelésbe, és többre fogja vinni, mint mi, többi Graul ivadékok.

Szervusz, Pistikém, sokszor ölel szeretettel Adrid

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Tamásnak

Genf, 1935. márc. 2

Kedves Tomikám!

Születésnapod alkalmával szívből kívánok Neked minden szépet és jót, annál is inkább, mert ez a születésnapod igen nevezetes dátum, legalábbis az én számomra. Tudniillik mi ketten a mai naptól kezdve egy generációhoz tartozunk. Mikor először láttalak egy-napos korodban, akkor körülbelül háromezerszer (3000!) öregebb voltam Nálad, és egy tapasztalt aggastyán megvetésével néztem le tudatlanságodra és tapasztalatlanságodra. Ez a nagy korkülönbség hamarosan lecsökkent 100-szorosra, 10-szeresre, 3-szorosra s végül 2-szeresre, s itt jó sokáig meg is állott. A mostani születésnapoddal azonban megszűntem kétszer olyan öreg lenni, mint Te: csak egy-egész-egynéhányszor vagyok öregebb, ami azt jelenti, hogy körülbelül egykorúak vagyunk, s egyformán felnőtt fiatal emberek vagyunk. Mostantól kezdve jogod van engem bármiben lepipálni. Kicsit rosszallom, hogy ezt már eddig is megtetted, pl. a síelésben, de tudom, hogy ez nem sértő szándékkal történt. Kívánom szívből, hogy ezentúl most már minél több dologban pipálj le, s csak egy-két téren hagyj meg nekem a bajnokságot, mondjuk pl. a későnkelésben.

Kedves Tomikám, hétfőn feladom azt a cserkészkönyvet, amit Mamikád kért tőlem: ne haragudj, hogy eddig elfelejtettem! Sok szeretettel ölel-csókol

Pisti

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgilnének

[Genf] 1935. márc. 7.

Kedves Adi néni!

Ne haragudjanak ezért a Bibó-módszerért, ahogyan Tomi cserkészkönyvének ügyét intézem. Be kell vallanom, hogy egészen elfelejtettem február közepe óta, s most jutott újra eszembe. Tegnapelőtt utánanéztam a boltokban, s megérdeklődtem itteni cserkész barátomtól a szóba jövő könyveket. A végeredmény az, hogy itt nem ismernek és nem használnak más épkézláb könyvet, mint a Baden-Powell könyveit, amelyek igen jók, szépek és alapvetőek, azonban mindenesetre fordítások. Nem tudom, hogy Verácska mennyire ragaszkodik feltétlenül ahhoz az elvhez, hogy nyelvtanulási szempont esetén mindennemű fordítás elvetendő: én azt hiszem, ebben az esetben ettől el lehetne tekinteni. Ha azonban a Baden-Powell könyveket mindenképpen az angol nyelvtanulás idejére gondolnák jónak fenntartani, akkor utánanézhetnek francia könyvnek Párisban, ahová két hét múlva készülök. Kérek tehát ebben az irányban utasítást, s akkor feledékenység és hezitálás nélkül rögtön küldöm – vagy nem küldöm – a könyvet.

Párisban kapcsolatban volna nekem egy nagy kérésem; nagyon hálás volnék, ha Adinéni Párisra vonatkozólag is ellátna olyan jó és okos tanácsokkal, mint amilyeneket Olaszországra nézve kaptam. A két legfontosabb pont természetesen az volna, hogy egyrészt mit ne nézzen meg, ami vastag betűkkel van nyomva a Baedekerekben, de a vele kapcsolatos élvezet nincs arányban a vele kapcsolatos holtra fáradással; másrészt milyen eldugott szépségek találhatók itt vagy ott, amiről alig tudnak. Ezenfelül természetesen nagy hasznát veszem mindenféle esetleges apróságnak, ami lakásra, étkezésre, közlekedésre, emberekre, Párisban lévő ismerősökre stb. vonatkozik. Úgy tervezem, hogy négy-öt hétig maradnék ott (márc 22.–ápr. 20–25.) délelőttönként a Bibliothèque Nationale-ban dolgozván, délután a városban fel-le kóborogván, este pedig tivornyázván, dorbézolván és kicsapongván.

Múlt vasárnap megint voltam sízni, ez azonban a négybalkezeslábas kezdők apró kalamitásainak jegyében folyt le, s uralkodó csillagzata egy rossz szíj volt, amit háromnegyed óránként elszakított egy vasalkatrész, s újrakötözési zsenialitásom éppen hogy addig tartott, amíg sikerült visszaérem a legközelebbi hasznavehető járműhöz. A hó csípőig ért, amit többször megtapasztaltam akaratom ellenére.

Az egész családot a viszontlátásig és írásig sok szeretettel öleli

Pisti

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

1935. III. 10.

Kedves Pistikém!

Nagy örömmel vettem párisi utad hírét. Milyen kár, hogy nem mészhöz egy kicsit korábban – akkor ott találtad volna Lajtháékat, akik múlt vasárnap, 6-án utaztak ki, és 2 hétig szándékoznak ott maradni. Esetleg írj nekik egy kártyát (Hotel Lutetia – Boulevard Raspail), és kérdezd meg tőlük, nem változott-e a tervük olyformán, hogy esetleg meghosszabbítják kintlétüket, Te meg egy kicsit korábban mennél, s akkor még találkozhattok. Egyébként Müller Pálné Marsovszky Lilike is most utazott ki, ő, azt hiszem, kevésbé érdekel Téged, ellenben Marsovszky Miklós, a fivére, azt hiszem, tetszene Neked, és ő sokat is tudna mutatni Neked, ha összebarátkoznátok, mert ő már 8 éve lakik kint (Hotel d'Anvers, Rue des quatre fils, VII.e). Ez egy nagyon egyszerű kis szálló, talán zsebileg is megfelelne Neked – csak elég ronda vidéken van, és Virgil szerint egyszer csak mindenki futásnak ered az utcákon – mert razzia van. Mi fönt laktunk a Montparnasse-on egy szintén nagyon egyszerű kis szállóban, aminek nagy előnye volt, hogy közel volt a Rotonde, Dome és Coupole nevű kávéházakhoz, ahol minden este „dózsolni, dorbézolni és kicsapongani” – értsd egy feketekávé mellett vidáman bámészkodni szokott az ember – viszont nagyon csendes volt – már amennyire Párisban csendről lehet beszélni. (Rue de la grande Chaumière Hotel Libéria.) A távolság nem számít, mert úgyis metróval kell közlekedni. Viszont ilyen nivójú szállót, sőt bizonyosan még jobbat és olcsóbbat ott kint, Genfben is tudnak ajánlani Neked. Ha még egyszer kimennék, valahol a Sorbonne környékén szeretnék lakni. További ismerősök odakinn Seefehlner Egon (a címét most nem tudom, de ha érdekel, majd megírom), úgyszintén Lenczéknek az a fiatal gyerekorvos ismerőse, Blazsó, aki Szegeden is volt. Úgy látszik, értékes ember, jelenleg a Pasteur Intézetben dolgozik, s egy kis tanulmánya már meg is jelent odakint. Drága Pistikém, a jó tanácsok Párisban nem sokat érnek. Azt min-

denkinek magának kell átélni. Ne nagyon fáraszd magad a Louvre-ral és a nagy múzeumokkal. Legjobb először csak átrohanni, hogy tudd, hogy mi hol van, s azután külön azokhoz a képekhez és szobrokhoz elmenni, ami érdekelt. Te is azt fogod tapasztalni, hogy olyan túlszűfolt és oly barbár a felállítás, hogy zavartalan élvezetről alig lehet szó. (A csudaszép perzsa reliefek elé kis vacak vitrineket állítottak pl.) A Luxembourg szoborgyűjteményének kéz-láb és egyéb végtagok tobzódásában némi szédülés környékezi az embert, s alig tudja kiválasztani magának azt a néhányat, ami mégis tetszik. A Cluny és a Carnavalet nagyon szép. Ide többször is menj el – de ne olyan német tudós alapon, hanem csak úgy böngészgetve, csipegetve, inkább többször, ha nem kerül pénzbe. Amit azonban semmi körülmények közt ne mulassz el, az a „Musée Guimet” kelet-ázsiai múzeum, a leggyönyörűbb, amit valaha láttam (a Trocadero környékén van, du. 2–4-ig nyitva). Csodálatos, hogy oly kevesen ismerik. Eiffel-toronyba felmenni érdemes – jól megérti az ember az egész várost. Ugyanígy ajánlom a Notre-Dame tornyába való felmásztást (koromsötétben kell tekeregni egy keskeny csigalépcsőn), főnről nagyszerű a kilátás, és az építészeti részleteket is érdemes közletről megnézni. (A vízöntő szörnyetegeket!) Onnan nincs messze az a kis St. Etienne du Mont, amit én nagyon szeretek. Egyébként bizonyosan lesz egy vezetőd, ami mégiscsak fontos, s abban megtalálod a lényegesebb dolgokat. A Sainte-Chapelle-t el ne mulaszd. Mi nem néztük meg a Conciergerie-t, pedig sajnálom. (A Temple-nak a börtöne, Marie Antoinette utolsó lakhelye stb. stb.) Virgil úgy utálja az ilyesmit, pedig én azt hiszem, ha valaki ennyire irtózik a smokkságtól – az már szinte a smokkságnak egy neme. Ó pl. Versailles-ba sem akart kimenni, amíg én nem önállósítottam magamat. Pistikém, el ne mulaszd Chartres-t! Esetleg visszautazásod előtt menj ki úgy, hogy egy éjjel ott hálsz. Nagyon olcsó kis szálló van ott – különben egy kicsi kis fészek – de a székesegyház isteni – lehet, én örökre sajnálom, hogy akkor nem jutottunk ki. Virgil még előzőleg látta egyszer, és nem győzött lelkendezni. Ajánlom, hogy a kis privát műkereskedők kiállításait nézegesd, a Bernheim és társainál forrong tulajdonképp a mai piktúra, és ott néha érdekes vad dolgokat látni. Újságot feltétlenül olvass! Mozik közül, ha még megvan, okvetlenül nézd meg a Studio 28-at – ez a neve, fönt van a Montmartre felé a Rue Toloséban, és kizárólag csak avantgardista filmeket játszik. (Maga a mozi egész vacak.) Egyébként, ha hozzájutsz, orosz filmeket nézzél, mert azt itt nem lehet, és természetesen René Clairt – ha van valami új dolga. Mulatóhelyekre nézve azt hiszem, barátaitdól jobb tanácsokat kapsz, mint az én 6 év előtti információim. A Folies Bergère-be látványosság szempontjából egyszer érdemes elmenni. (Úgy értem, egy életben egyszer.) Ellenben mint színház nagyon szép a Théâtre des Champs-Élysées. (Perret építette.) Mi annak idején a Prince Igot láttuk ott, és felejthetetlenül szép volt. Ha a Salle Pleyelben van valami jó hangverseny, melegen ajánlom. Hallatlanul érdekes térmegoldás – a legpontosabb fizikai számításokkal méretezett akusztika: az erkély utolsó sorából éppúgy hallasz, mint lefelől. (3000 férőhely!) Egyébként Laczinak is játszották kint különböző műveit – állítólag nagy sikerrel.

Pistikém, a cserkészkönyv ne izgasson túlságosan, és főleg csak akkor küldd, ha nem jelent túl nagy anyagi túlterhelést. Az, hogy fordítás, nem volna baj, mert ezúttal a szak kifejezések a fontosak. De igazán csak úgy kérem, ha valami olcsó kis füzettről vagy kézikönyvről van szó.

Most búcsúzom, Pistikém, mert már görcsöt érzek a csuklómban. Ma különben is egész nap írtam, mert most komolyan tanulok gyors- és gépírást (egy iskolában, és rengeteg a feladott lecke). Háromszor egy héten 8–12-ig buzgólkodom annak a szép jövőnek

a reményében, hogy esetleg rövidesen sor kerül arra, hogy nekem is kell valahogy akár milyen keservesen is pénzt keresni. Most egyelőre meg akarok tanulni jól gép- és gyorsírni – s akkor hozzáfogok majd a német gyorsíráshoz és a francia kereskedelmi levelezéshez. Azt hiszem, ahhoz nem kell sok, hogy abba belejőjjek, s akkor 3 nyelvvel már mégiscsak lehet valamit keresni. Pistikém, örülj, hogy odakint vagy. Itt nagyon csúnya világ van, és én legjobban szeretnék egy strucc lenni.

Gondolj ránk Párisban úgy, amint mi is nagy örömmel és szeretettel kísérünk szép utadon.

Sokszor ölel

Szerető Adi nénéd

Bierbauer (Borbíró) Tamás (franciául) és Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

Cher Pisti!

Je te remercie beaucoup pour le beau livre, par lequel tu m'a fait un grand plaisir. Il faut que tu te présente tout simplement à la place d'Echardt ou encore plus à celle de l'Avenol.

J'ai entendu que tu as commencé à faire le ski, et tu as eu de l'espériences concernant la loi de la gravitation.

Je t'envoie mes meilleurs souhaits pour ton anniversaire, pour Noel, pour les fetes de Pâques, pour le Noel prochain, et à la fin une signe „CD” sur ton auto futur.

Veillez agréer Monsieur le délégué diplomatique, l'expression des sentiments, les plus sincères plus distingués et les plus devoués de votre neveu fidèle jusqu'au tombeau.

Édes Pistikém! Most már, gondolom, hogy visszatértél Genfbe – a szép párisi út után. Köszönöm a hosszú beszámolót, ezt igazán nem is vártam – egy röpké kis kártyának is nagyon örültem volna, ha spontán és előbb jön! – Én is külön nagyon köszönöm a cserkészkönyvet, aminek Tomi még egész sok hasznát fogja venni! – Nálunk semmi újság – sajnos főleg semmi jó, a többről pedig nem érdemes beszélni. Minden jót, Pistikém! Sok szeretettel ölel

Adi nénéd

1935. máj. 15.

Bibó István – Bierbauer (Borbíró) Virgilnének

Genf, 1935. jún. 14.

Kedves Adi néni!

Nagyon röviden tudok most csak írni, mert a fejem fölött csapnak össze a hullámok: az utolsó két hétben három rapport-t kell összefabrikálnom, elutazást előkészítenem és körülbúcsúzkodnom. Párisnak jó része van ebben a torlódásban, de azért most sem bántam meg az ottani időmeghosszabbításokat. Az utolsó héten megnéztem még az Operában a Don Juant egészen rendes előadásban s az Opéra Comique-ban a Pelléas és Melisande-t igen jó előadásban. Most láttam először, és nagyon-nagyon tetszett.

Genfben hazajöttöm után gyönyörű időt kaptam, s most már kimondott kánikula van. Múlt vasárnap voltam az annecyi tavon csónakázni és fürödni, s szép vörösre égtem. Most nyakig ülök a rapport-okban: kettő jogászi, egy politikai tárgyú, és pedig a német forradalomról szól. Emiatt most a Hitler Mein Kampfjának a 700 oldalát gyúrom és gyömöszölöm: van benne úgy összesen 100 oldalnyi, ami egyenesen érdekfeszítő, a többi 600 azonban elég rémes, felemás dolog. Körülbelül 26–28-a körül fogok innen elutazni s július elejére haza, illetve Pestre érni. Nagyon kíváncsi vagyok a Fürj utcai rezidenciára, remélem, lesz olyan jó, mint a Mész utcai. Tulajdonképpen azt sem tudom, hol van! Rózsadombon?

Szegény Anyut most nagyon megbúsítottam pénzügyeim állásával: nem is gondoltam volna, hogy ilyen nehezen s drágán megy ez most. Állítólag 52% már a felár!? Kedves Adi néni, kérem, mondja meg Clarisse-nak, hogyha jön a címére egy levél dr. Bibó Istvánnak címezve, akkor vegye át, és bontsa fel, mert az lesz az a bizonyos Nemzeti Bank számára megrendelt levél, melyben szüleimtől pénzt kérek. Hallottak már ilyen sületlenséget, hogy pénzkönyörgő levelekkel kell igazolni a valutakéréseket?! Azt hiszem, hétfőn fog ez a levél s a többi iratok Clarisse-ékhoz beérkezni.

Most abban szaladgálok, hogy szeptember–októberre megint kijussak egy kis időre ide és Párisba, de itt nem túl sok lehetőség kínálkozik; nehezen találni olyan pénzforrást, amelyik pont abban az időben és időre csörgedezik, ami számomra még lehetséges. Bizony elég unalmas, ha hivatali beosztáshoz van kötve az ember, de hát van ennél nagyobb baj is a világon. Bocsánatot kérek ezért a bús és rohanós levélért! Viszontlátásig sok csók és üdvözlét

Pistitől

Virgil bátyámat és a gyerekeket soxor csókolom.

Bierbauer (Borbíró) Virgilné – Bibó Istvánnak

1935. IX. 25.

Édes Pistikém!

Anyu tegnap érkezett Pestre, itt van nálam, és bőszen keresünk lakást, eddig még eredménytelenül. Ma egész délelőtt együtt jártunk – én szabaddá tettem magamat –, ő azután Emi néniékhez ment ebédelni, és du. külön utakon folytatjuk a keresést. Addig is az ő megbízásából küldöm Neked vissza az ideirányított postádat. Bizonyára nem tudták, hogy visszajössz – azért küldték ide.

Aranyos Pistikém, annyit gondolok Rád! Már jó volna, ha valami megfelelő lakásban nyugvópontra jutnátok szegénykéim a sok zaklatottság után. Egy lakás volna a Margit rakpart 52. sz. alatt, szép dunai kilátással egész közel a Margit hídhhoz és a Pálffy térhez, de 1700-ra tartják. Egy másik, amiről még szó lehetne, a Szt. János téren (Attila u. és Horvát kert saroknál) egy nagyon tágas, jó lakás 1500 – esetleg 1400-ért, de ez viszont mindkettőtöknek elég messze van. Szóval még tovább keresünk. Ha 7-én megjössz, Pistikém, addig nálunk leszel. Anyu a lakbérét attól a naptól kapja, amikor kiköltözik, tehát ő minél előbb akar jönni. Inke egyetemi ügye is rendben van – tehát rövidesen itt lesztek végleg. Sokszor ölel nagyon szerető

Adi nénéd

(Folytatása következik.)